

Julina Lillandt

Studeraendes upplevelser av studiehandledning kring studieval i övergången mellan andra och tredje stadiet

Julina Lillandt

Magisteravhandling i pedagogik
Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier
Åbo Akademi
Vasa, 2021

Abstrakt

Författare	Årtal
Julina Lillandt	2021
Arbetets titel	
Studierandes upplevelser av studiehandledning kring studieval i övergången mellan andra och tredje stadiet	
Avhandling för magisterexamen i pedagogik	Sidantal (49) 55
Vasa: Åbo Akademi. Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier.	
Referat	
<p>Studiehandledning i gymnasiet organiseras på olika sätt, individuellt, i grupp eller i form av undervisning. Läroämnets uppdrag är att ge de som studerar på gymnasiet tillräckligt med kunskaper som de kommer ha nytta av i framtiden, både i studierna, arbetslivet och livet i allmänhet. Studiehandledning i gymnasiet ska vara tillgänglig för alla som studerar i gymnasiet. Syftet med föreliggande avhandling är att med hjälp av en intervjustudie undersöka studierandes upplevelser av studiehandledning kring studieval i övergången mellan andra och tredje stadiet.</p> <p>Denna undersökning utgår från en kvalitativ tolkande forskningsansats, där kvalitativa intervjuer använts som datainsamlingsmetod. Det empiriska materialet har samlats in via halvstrukturerade intervjuer. I undersökningen deltog nio informanter. Alla informanter studerar sista året i ett finlandssvenskt gymnasium. Dessa informanter har tagit del av den studiehandledning gymnasiet erbjuder och ska söka in till tredje stadiet. Alla intervjuer gjordes enskilt med varje informant. Endast intervjuaren och informanten var närvarande under intervjuerna.</p> <p>Intervjustudien visar att de studierandes erfarenheter av studiehandledningen i gymnasiet varierar. De studerande rapporterar både fungerande aspekter av studiehandledning samt sådana faktorer som kan utvecklas till det bättre. Överlag anser de studerande att de haft nytta av den studiehandledning som erbjudits. En del anser dock att den inte varit lika nödvändig. Intervjuerna visar att enligt de studerande förekommer det i huvudsak en form av studiehandledning som upplevs fungera bättre än övriga former av studiehandledning. Det handlar om det enskilda samtalet mellan den studerande och studiehandledaren.</p>	

Ingen studerande i undersökningen anser att studiehandledaren har påverkar negativt på deras utbildningsval, utan alla studerande anser att de påverkas positivt på ett eller annat sätt. Intervjustudien visar även att en bra studiehandledare kan göra skillnad. Därför är det viktigt att studiehandledaren bemöter den enskilda studerande med en god attityd där den studerande känner sig peppad, motiverad och inspirerad. I intervjuerna framkommer det även att flera studerande upplever att de har fått tillräckligt med information gällande utbildningsvalet, medan några upplever att de kunde få ytterligare information gällande en del saker. Flera informanter påpekade att det skulle vara bra att få en djupare inblick i olika yrken. De studerande verkar få information om olika utbildningar och yrken från olika ställen, men det verkar vara vanligast att få information från studiehandledningen samt från olika infotillfällen som högskolorna ordnar.

Sökord / indexord

Studiehandledning, andra stadiet, gymnasiet

Innehåll

Abstrakt	2
1. Inledning	6
1.1. Bakgrund	6
1.2. Avhandlingens syfte	7
1.3. Centrala termer	8
1.4. Disposition	8
2. Studiehandedningens uppdrag och förväntningar	10
2.1. Studiehandedningens utveckling	10
2.2. Studiehandedningens uppdrag och genomförande	11
2.3. Förväntningar på studiehandedning	15
3. Samverkan som grund för god studiehandedning	17
3.1. Samverkan mellan utbildningsnivåerna	17
3.2. Samverkan med arbetslivet	18
3.3. Samverkan mellan studerande och handledare	20
4. Metod och genomförande	23
4.1. Precisering av syfte	23
4.2. Intervju som datainsamlingsmetod och val av metod	23
4.3. Genomförande och val av informanter	24
4.4. Databearbetning, analys och ansats	27
4.5. Trovärdighet, tillförlitlighet och etik	28
5. Resultatredovisning	30

5.1. Studerandes upplevelser av studiehandledning i gymnasiet.....	30
5.2. Studerandes upplevelser av utbildningsvalet	33
5.3. Studerandes upplevelser av en bra studiehandledning	34
5.4. Studerandes upplevelser av faktorer som kan påverka utbildningsvalet.....	36
5.5. Studerandes upplevelser av studiehandledarens roll och attityd.....	38
5.6. Studerandes upplevelser av samverkan med tredje stadiet och arbetslivet	39
5.7. Studerandes upplevelser av den information som erbjudits	41
6. Avslutande diskussion	43
6.1. Resultatdiskussion	43
6.2. Metoddiskussion.....	47
6.3. Förslag på fortsatt forskning	48
Litteraturförteckning.....	50
Figurer	
Figur 1: Vägledningens olika intressenter.....	15
Figur 2: Identifierade områden i Hultsfredsstudien, beträffande vinster med samarbete mellan utbildningsanordnare och arbetslivsaktörer.....	19

Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide

1. Inledning

I det inledande kapitlet presenteras bakgrunden och valet av tema för föreliggande avhandling. Därefter presenteras avhandlingens syfte och centrala återkommande termer. Som avslutning på kapitlet presenteras avhandlingens disposition.

1.1. Bakgrund

Utbildningsvalet är ett mycket viktigt och också ett svårt val för dagens unga. Det beror delvis på att antalet utbildningsalternativ har ökat mycket om man till exempel jämför med antalet utbildningsalternativ för 30 år sedan. Det sker förändringar i arbetslivet i snabb takt och många yrken förväntas försvinna i framtiden (Söderlund, 2016). Ytterligare en utmaning för studiehandledningen är att det idag är svårare att förutse vad en viss utbildning leder till för yrke, eftersom ett utbildningsalternativ kan vara brett och leda till många olika yrken.

I Undervisnings- och kulturministeriets publikation från år 2021 framkommer att det finns omfattande luckor gällande den studiehandledning som erbjuds i Svenskfinland. Det finns ett bevisat behov av att förbättra den svenskspråkiga studiehandledningen på flera olika nivåer. Kravet på handledningen ökar hela tiden genom att nya reformer blir aktuella och genomförs. Både läroplansreformerna och den utvidgade läroplikten ställer högre krav på studiehandledningen. (Oker-Blom, 2021.)

För tillfället sker det stora förändringar i skolvärlden, vilka påverkar studiehandledningen på ett eller annat vis. Undervisnings- och kulturministeriet (2020) betonar bland annat att studiehandledning och annat stöd spelar en avgörande roll i skolan. Utöver det har ett omfattande utvecklingsprogram för studiehandledningen inletts. Programmets centrala mål är att säkerställa att varje studerande ska få individuell handledning som är anpassad till individens egna behov. Programmet ska stärka jämlikheten i utbildningen genom att alla studerande ska få information om fortsatta studier och möjligheter inom arbetslivet.

Finlands undervisningsminister, Li Andersson, poängterar vikten av en god studiehandledning i gymnasiet speciellt under coronaviruspandemin. Under de undantagsförhållanden vi lever i är det särskilt viktigt att varje studerande får den hjälp hen är i behov av då hen söker vidare till

Julina Lillandt

fortsatt utbildning. En meningsfull studiehandledning garanterar att studierna fortsätter. (Undervisnings- och kulturministeriet, 2020.)

Ordförande för Studiehandedarna i Finland rf, Armi Nurmi (2020), har nyligen uttalat sig om studiehandledning i Finland. Nurmi vill stärka studiehandledningen på alla utbildningsstadier. Hon poängterar att alla studerande på gymnasiet behöver få individuell handledning där de tillsammans med studiehandledaren bland annat diskuterar karriärplaner. Studiehandledning är i behov av att stärkas eftersom det är viktigt att steget mellan andra och tredje stadiet sker smidigt. En effektiv studiehandledning hjälper studerande att söka vidare till fortsatta studier och hindrar att studeranden hamnar utanför utbildningssystemet.

Som blivande studiehandledare anser jag att avhandlingens tema är relevant och aktuellt. I och med avhandlingsarbetet hoppas jag få en inblick i hur studerande upplever studiehandledning kring studieval i övergången mellan andra och tredje stadiet. Studiehandledare jobbar med unga som ska göra viktiga framtidsval och därför behöver handledarna vara medvetna om hurudan hjälp de studerande är i behov av. Studiehandledarna möter studeranden som är stressade över sina val för framtiden. Handledarna kan minska på stressen hos de studerande genom att ge rätt information och stöd. Ifall studiehandledarna är medvetna om vad som fungerar bra och vilka bristerna är, kan studiehandledningen utvecklas till det bättre.

Jag har även personliga erfarenheter av den studiehandledning som gymnasiet erbjöd för några år sedan. Studievalet var ett ganska svårt val för mig personligen och det fanns många utbildningar som intresserade mig. Både vänner, familj och studiehandledare hjälpte mig att hitta rätt utbildning. Jag upplevde att stödet från andra var värdefullt och jag anser att det är viktigt att ingen studerande känner sig ensam i denna process. Det är viktigt att den individ som ska göra studievalet är i fokus och att det finns utomstående som motiverar och stöder.

1.2. Avhandlingens syfte

Föreliggande avhandling är tänkt att kunna användas av studiehandledare och annan personal som ska handleda gymnasiestuderande. Avhandlingens syfte är att undersöka hur studerande upplever studiehandledning kring studieval i övergången mellan andra och tredje stadiet.

1.3. Centrala termer

I föreliggande avsnitt redogörs för centrala termer som är återkommande i avhandlingen. Termerna är följande: Studiehandedning, läroplan och karriär.

Studiehandedning organiseras på olika sätt, individuellt, i grupp eller i form av undervisning (Utbildningsstyrelsen, 2020). Enligt *Grunderna för läroplanen i gymnasiet* är läroämnets uppdrag att ge de som studerar på gymnasiet tillräckligt med kunskaper som de kommer att ha nytta av i framtiden, både i studierna, arbetslivet och livet i allmänhet (Utbildningsstyrelsen, 2019, s.359).

Läroplanen är ett styrdokument som har utfärdats av Utbildningsstyrelsen i Finland. Gymnasiets läroplan i Finland är en nationell grund för utbildningsplanering. Utgående från den nationella föreskriften utarbetas de lokala läroplanerna av varje enskild kommun. För att läraren ska förstå de olika läroämnens uppdrag så används läroplanen som stöd. De riktlinjer och mål som ingår i utbildningen beskrivs i läroplanen. Dessutom framkommer läroämnets kunskapssyn och värdegrund.

Karriär syftar på den enskilda individens väg genom livet (Thomsen, 2014).

1.4. Disposition

Avhandlingens första kapitel innehåller bakgrunden till valet av tema. Där framkommer den personliga och samhälleliga orsaken till varför studien är aktuell och behövlig. Därefter presenteras syfte och centrala återkommande termer.

I det andra kapitlet presenteras studiehandedningens utveckling och uppdrag, samt vilka förväntningar det finns på studiehandedning i gymnasiet. I avhandlingens tredje kapitel presenteras samverkan mellan utbildningsnivåerna och med arbetslivets representanter, samt samverkan mellan studerande och handledare. I det fjärde kapitlet preciseras avhandlingens syfte. Utöver det presenteras och motiveras valet av datainsamlingsmetod och forskningsmetod. I kapitlet presenteras även avhandlingens genomförande och val av informanter. Dessutom presenteras avhandlingens forskningsansats, samt valet av den databearbetning och analys som gjorts i undersökningen. Vidare presenteras hur tillförlitlighet, trovärdighet och etik har beaktats i avhandlingen.

Julina Lillandt

Det femte kapitlet presenterar avhandlingens resultat utgående från intervjuerna. I det sista kapitlet diskuteras avhandlingens resultat i anslutning till tidigare forskning. Vidare diskuteras valet av metod, samt ges förslag på fortsatt forskning.

2. Studiehandedningens uppdrag och förväntningar

I kapitel två presenteras studiehandedningens utveckling, samt studiehandedningens uppdrag och genomförande. Dessutom diskuteras vilka förväntningar det finns på studiehandedning i gymnasiet.

2.1. Studiehandedningens utveckling

Det är svårt att exakt veta under vilken tidpunkt som handledningen började utvecklas. En del tror att handledningen började utvecklas redan under Platons, Aristoteles och andra antika västerländska filosofers tid, medan en del tror att handledningen härstammar från medeltida Europa. Det man dock vet är att slutet av 1800-talet var en betydelsefull tid för handledningen, eftersom det var då uppmärksamheten började riktas mot karriärvägledning. Psykiatern Freuds arbete har haft stort inflytande på handledningens utveckling. (Lairio & Puukari, 2001.)

Studiehandedning i sin nuvarande form är dock en relativt ny verksamhet som fick sin början i samband med industrialiseringens uppkomst under 1900-talets början. Många människor flyttade från landsbygden in till städerna, vilket ledde till att de som var ansvariga i samhället behövde påverka arbetskraften så den blev jämnt fördelad. Under den tiden började dessutom människorna få ett behov av att självständigt kunna styra och välja beträffande sin framtid. Sedan dess har faktorer som rör dessa vägval varit en utmaning som studiehandedare behöver hantera. (Lovén, 2015.)

Den handledning som fokuserar på utbildning och karriärplanering fick sin början år 1939 i Finland. Helsingfors stad anställde detta år en psykolog, vars uppgifter var att ge handledning åt grundskoleelever, gymnasieelever och andra individer som var i behov av handledning. Denna verksamhet utvidgades stegvis med åren. Fram till början av 1970-talet ansvarade experter inom arbetsförvaltningen för studiehandedningen. Sedan dess har främst studiehandedare haft ansvar för studiehandedningen. Som yrkestitel är studiehandedare därför ganska ung. Speciellt i början på 1970-talet, då grundskolereformen genomfördes, märktes det hur stort behovet av studiehandedning var. (Lairio, 1993.)

Tidigare baserades karriärvägledning på Platons tanke att rätt individ skulle placeras på rätt plats i samhället. Karriärvalsteorierna efter kriget antog att individen skulle arbeta inom samma

område hela livet. Arbetslivet utvecklades under 1980-talet och 1990-talet, vilket ledde till att samhället utvecklades och handledningen stod inför nya utmaningar. (Onnismaa, Pasanen & Spangar, 2000.) Ännu idag utvecklas arbetslivet och studiehandledarna behöver hela tiden vara uppdaterade om de förändringarna som sker.

Enligt Lairio och Nissilä (2003) framkom att utbildningen av studiehandledare påbörjades år 1971 i Finland. Dess status blev år 1973 starkare i samband med en reform för lärarutbildningen. I en redogörelse från år 1966 framkom att det borde finnas en utbildad studiehandledare i varje skola. Utbildningen av studiehandledare var på denna tid endast ett år. Utbildningen står hela tiden inför utmaningar eftersom samhället ändras och studiehandledningen måste kunna svara mot dessa behov. Till en början utbildades endast studiehandledare för grundskolan, men på 1980-talet påbörjades en utbildning av studiehandledare för gymnasiet och yrkesskolan.

Många förändringar gällande studiehandledning har skett under åren. Studiehandledaren måste konstant vara uppdaterad eftersom det sker förändringar kontinuerligt. Enligt *Grunderna för gymnasiets läroplan* (2019) ska dagens studiehandledning i gymnasiet stötta den studerandes tro på framtiden, samt motivera och ge kunskaper som gör att hen kan påverka sin egna framtid. Läroplanen består av två obligatoriska kurser i studiehandledning. Den första kursen ”Jag som studerande” fokuserar bland annat på gymnasiestudierna. Medan den andra kursen ”fortsatta studier, arbetslivet och framtid” fokuserar på den studerandes framtidsplanering. Denna kurs förbereder den studerande inför framtiden, samt ger den studerande nya kunskaper som kan underlätta studievalet. Utöver detta ska de studerande ges möjlighet att gå på enskilda samtal tillsammans med studiehandledaren. (Utbildningsstyrelsen, 2019, s.359–362.)

2.2. Studiehandledningens uppdrag och genomförande

Studiehandledningens huvudsyfte är att ge stöd åt ungdomar och vuxna som ska välja utbildning. Studiehandledningens uppdrag är att skapa en lärandeprocess som ger de studerande en bättre förutsättning att i framtiden handskas med omvärlden och möjligheterna som den för med sig. De studerande behöver också lära sig att det är viktigt att ha en bra livsplanering med tanke på framtiden. Studiehandledning ska ge de studerande information, motivation och stöd för att de ska ha möjlighet att utvecklas. (Lovén, 2015.)

OECD presenterade år 2004 en definition av handledningens innebörd. Definitionen lyder: ”I ett övergripande perspektiv kan vägledning ses som en pedagogisk aktivitet som med information, motivation, stöd och andra hjälpanande aktiviteter, och med utgångspunkt i såväl individens resurser som möjligheterna i omvärlden, har som mål att underlätta i livet att välja utbildning, yrke eller karriär och att bidra till en bättre livsplanering.” (Lovén, 2015, s. 26.)

I augusti 2019 trädde en ny gymnasielag i Finland i kraft. Lagen fungerar som underlag för *Grunderna för gymnasiets läroplan*. Till följd av den ska fortsatt handledning erbjudas åt de studerande som ska söka vidare till annan utbildning, som har planer på att hoppa av gymnasiet eller åt studerande som sökt till fortsatta studier men inte fått studieplats. Målet är att den studerandes ork och välbefinnande ska främjas. (Utbildningsstyrelsen, 2019.)

Gymnasiets studiehandledning ska vara åtkomlig för alla som studerar i gymnasiet. Det är de studerande som står i centrum och handledarna bör visa hänsyn till varje individs olika behov, kunskapsnivåer och villkor. Valen de studerande gör i gymnasiet är viktiga framtidsval och därför behöver de studerande få en insikt i förhållandet mellan utbildning och yrke. (Lovén, 2015.)

Kasurinen (2006) beskriver gymnasiets studiehandledning som en övergripande helhet. Studiehandledningen bör planeras och organiseras utgående från den enskilda studerandes behov. Om studiehandledningen upplevs vara användbar av den studerande ökar studiemotivationen. Det leder i sin tur till att den studerande engagerar sig mera och strävar efter att nå de uppsatta målen. Då studiehandledningen diskuterar studier och arbetsliv ur olika perspektiv sker övergången mellan andra och tredje stadiet smidigare, samt placeringen i arbetslivet upplevs vara framgångsrikare. Slutligen kommer detta även att tjäna samhällets intressen.

Den som studerar i gymnasiet ska få handledning personligen, i mindre grupper samt i form av kamrathandledning. Dessutom ska det finnas handledning i grupp eller inom ett visst läroämne. Under individuella handledningsträffar ska frågor om gymnasiestudier, framtida studier och andra frågor som har med framtiden och livssituationen att göra diskuteras. I den handledning som sker i mindre grupp ska frågor som kan diskuteras med andra studerande och som är lämpliga att prata om i grupp hanteras. (Utbildningsstyrelsen, u.å.)

Den studerande behöver ges möjlighet att gå på individuella handledningssamtal. Samtalen mellan den studerande och studiehandledaren är en viktig del utav den studiehandledning som gymnasiet erbjuder. Det individuella handledningssamtalet är en process som genomgår olika faser. En förtroelig relation mellan den studerande och studiehandledaren är grunden för att handledningsprocessen ska kännas användbar av den studerande. Inledningsvis behöver även den studerandes vilja och livssituation utredas, samt vilka uppfattningar den studerande har gällande sina egna värderingar och föreställningar. Syftet med handledningsprocessens andra fas är att tydliggöra den studerandes uppfattning om sina färdigheter och intressen, samt sin egen personlighet. Studiehandledarens uppgift är att handleda den studerande så att hen är medveten om vilka karriärmöjligheter som erbjuds. I nästa steg av processen ska den studerandes utbildningsalternativ granskas närmare. Den studerande behöver, med hjälp av studiehandledaren, göra upp en plan för karriären och för fortsatta studier. I processens sista skede ska den studerandes val bli verklighet. Handledaren behöver hjälpa den studerande att förstå hur planen ska genomföras. Det är viktiga frågor som behöver besvaras för att studievalet ska bli verklighet. Den studerande behöver bland annat förbereda sig inför urvalsprovet och ansökningsprocessen. Dessutom behöver studiehandledaren tillsammans med den studerande diskutera hur ekonomin, boendet och förmågan att behärska vardagen ska ordnas under studierna på tredje stadiet. (Utbildningsstyrelsen, u.å.)

I *Grunderna för gymnasiets läroplan* framkommer att studiehandledningens uppdrag att ge de studerande tillräckligt med kunskaper som behövs i framtiden, både i studierna, arbetslivet och det privata livet. Studiehandledningen ska utveckla studerandes förmåga att själva intressera sig för och kunna planera sin framtid. Handledaren ska bygga upp en stark tro hos de studerande så att de får en känsla av att de uppsatta målen är nåbara. De studerande behöver lita på den egna förmågan för att klara av övergången mellan stadierna. Studiehandledning är ett läroämne vars uppgift är att koppla ihop studierna i gymnasiet med arbetslivet. Dessutom ska rättvisa, jämlikhet, delaktighet, likabehandling och jämställdhet främjas. Om handledaren undervisar på ett genusmedvetet sätt kan även könssegregeringen på arbetsmarknanden minska. (Utbildningsstyrelsen, 2019, s.359.) Alla utbildare på gymnasiet är ansvariga för att de studerandes utbildningsval inte påverkas av kön, samt kulturell och social bakgrund (Stenberg, 2016).

Enligt *Grunderna för gymnasiets läroplan* ska den studerande under lektionerna i studiehandledning få färdigheter och information som hen kan ha nytta av för att vara en aktiv

Julina Lillandt

medborgare som tar ansvar i samhället. Den studerande ska utveckla kunskaper i att planera sin framtida karriär. Samtidigt blir hen medveten om de egna styrkorna och bristerna för att vid behov få handledning. Genom stöd den studerande får från läroämnet ska hen lära sig att vara en aktiv informationssökare och på ett kritiskt sätt granska informationen. (Utbildningsstyrelsen, 2019, s.359.)

Onnismaa (2007) beskriver studiehandledning som ett omfattande tillvägagångssätt för individens livsplanering. Studiehandledningens uppdrag är att hjälpa den studerande att leva ett balanserat liv i samhället och planera målmedvetet utgående från sina egna möjligheter. I studiehandledning fungerar den studerande som en aktiv aktör och expert på sitt egna liv. Kasurinen (2006) poängterar även att studiehandledning handlar om att utveckla den studerandes färdigheter kring att agera och gör val i olika situationer i framtiden, både i studie- och arbetslivet, samt i livet i allmänhet.

Ett av Finlands Svenska Skolungdomsförbunds mål i riksdagsvalet år 2019 var att minska på marginaliseringen i samhället. Marginaliseringen påverkar hela samhället både på ett socialt och ekonomiskt plan. En faktor som ska minska på marginaliseringen är att det ska göras en satsning på handledningen i skolorna som gör att skillnaderna mellan de olika stadierna minskar och att alla studerande får det stöd som de är i behov av. (Finlands Svenska Skolungdomsförbund, 2019.)

Finlands Gymnasistförbund gjorde upp ett målprogram för år 2019. Ett mål i programmet är att det behöver finnas en studiehandledare som arbetar heltid per 200 studerande. Handledaren ska även ha kunskaper i att handleda de studerande som önskar studera utomlands efter gymnasiet. Varje studerande behöver garanteras en högklassig studiehandledning som gör det smidigt att byta från gymnasiet till en högskoleutbildning. Studiehandledning ska ge de studerande tillräckligt med kunskap som underlättar valet av utbildning. Dessutom ska handledningen stötta den studerandes igenkännande av sina personliga styrkor, intressen och uppbyggandet av sin självbild. Varje studerande bör göra upp en personlig studieplan som under studietiden ska följas upp och uppdateras. Alla som studerar i gymnasiet bör bli erbjudna en valfri praktik där de får kunskaper om arbetslivets innebörd. Studiehandledningen ska presentera utbildningsmöjligheterna i Finland och i utlandet så omfattande som möjligt. (Suomen Lukiolaisten Liiton Tavoiteohjelma, 2019.)

2.3. Förväntningar på studiehandledning

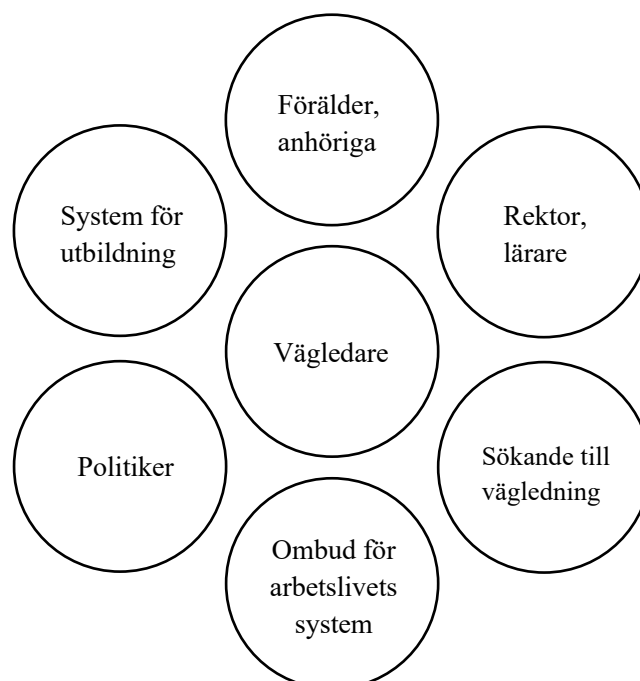
Studiehandledningens målgrupp är de individer som är i behov av handledning. De har förväntningar på hur de önskar bli handledda i sina studier. Följande behov beskrivs i en undersökning som Dresch och Lovén gjort på ungdomar i åldern 16–18:

1. Information – För att undvika valångest är det viktigt att de studerande får tillräckligt med information.
2. Hjälplängs med vägen – Stöd och coachning är en viktig del av valprocessen.
3. Motivation – Vad och hur ska jag göra för att komma vidare.
4. Uppfattning av individen och livet – Vem är jag som person? Hur kommer mitt framtida jag att vara? Vad kommer jag att arbeta med?
5. Bli sedd – För att minska på stressen är det viktigt att känna att man finns och kan pausa.
6. Bekräftelse – Få professionell respons.

Behoven skiljer sig mellan olika individer och varierar mellan åldersgrupper. Det finns många saker som påverkar vilka val individen gör. Exempelvis föräldrar och familj, t.ex. familjens socioekonomiska status samt familjens övriga situation kan leda till att individen behöver tänka igenom sina val grundligare. (Lovén, 2015.) De olika intressenterna presenteras i Figur 1.

Figur 1

Vägledningens olika intressenter (Lovén, 2015, s.28).

Det är inte bara personen som är i behov av handledning som har förväntningar på vad handledningen ska innehålla. Utöver den studerande så finns det även andra personer och organisationer som har krav på vad handledningen bör innehålla och hur den ska utföras. Figur 1 visar påverkande faktorer som kan vara både person- och samhällsrelaterade, eller båda två. Ibland händer det sig att handledningen i skolan får kritik eftersom de studerande gör fel utbildningsval, vilket leder till att de antingen avbryter sina studier eller byter till en annan utbildning. Kritiken har främst handlat om att de studerande väljer att utbilda sig inom ett område där inte arbetsmarknaden senare kan erbjuda jobb. Som figuren visar kan det i vissa fall hända att olika intressenter har olika förväntningar på handledningen. Det kan exempelvis handla om att de studerande och vårdnadshavare har andra åsikter och förväntningar på handledningen än vad politiker och utbildningsanordnare har. (Lovén, 2015.)

3. Samverkan som grund för god studiehandledning

I föreliggande kapitel presenteras samverkan mellan utbildningsnivåerna, samt samverkan med arbetslivet. Dessutom diskuteras samverkan mellan den studerande och studiehandledaren.

3.1. Samverkan mellan utbildningsnivåerna

Enligt *Grunderna för gymnasiets läroplan* ska gymnasiets verksamhet och undervisning ordnas så att de studerande får information och kunskap om vad högskolestudier innebär. Ett av gymnasiernas huvudmål är att det ska vara så smidigt som möjligt för dem som studerar att övergå från sina gymnasiestudier till högskolestudier. Handledningen som erbjuds i gymnasiet ska samverka med övriga läroämnena så att de studerande får kunskap i vilka studier olika högskolor erbjuder. Dessutom behöver de studerande vara medvetna om vilka karriärmöjligheter som finns inom olika yrken. (Utbildningsstyrelsen, 2019, s. 24.)

År 2019 trädde en ny gymnasielag i kraft, som poängterar samarbetet mellan andra och tredje stadiet. Genom att öka på samarbetet mellan tredje stadiets utbildningar och andra stadiets utbildningsanordnare kan övergången till tredje stadiet påskyndas. Gymnasiestuderande kan exempelvis delta i olika evenemang och mässor tillsammans med de studerande på tredje stadiet. Högskolestuderande kunde även göra besök till gymnasierna och presentera deras utbildningar. (Undervisnings- och kulturministeriet, 2019.) Tidigare har utbildningsmässan Know How ordnats i Vasa varje år. Under utbildningsmässan ges ungdomar möjlighet att bekanta sig med olika utbildningar och yrken. Enligt Hanna Nyblom som var en av dem som ordnade mässan år 2015 är mässan en värdefull informationskälla för studerande som ska välja utbildning. De studerande kan få bekräftat att de har valt rätt utbildning. Dessutom finns på plats studerande som berättar om studierna på tredje stadiet. (Ruda, 2015.) I Helsingfors ordnas varje år högskoledagar där studerande i gymnasiet ges möjlighet att bekanta sig med studiemöjligheterna i Helsingfors. De studerande får lyssna på presentationer av olika utbildningsprogram, gå på rundvandringar på campusområdet samt delta i olika paneldiskussioner. (Studietjänsten, 2021.)

Gymnasielagen poängterar även vikten av att gymnasiestuderande ska ges möjlighet att avlägga studier på ett universitet eller högskola redan under gymnasietiden. De studerande på gymnasiet ska även erbjudas möjlighet att besöka olika högskolor och universitet. Gymnasiet ska vidga

de studerandes vyer och ett samarbete med tredje stadiet kan underlätta studievalet samt öppna en ny värld för de studerande. (Undervisnings- och kulturministeriet, 2019.) Den studerande som exempelvis planerar att söka in till en yrkeshögskola efter gymnasiestudierna, kan redan under gymnasietiden studera på den öppna yrkeshögskolan. Oberoende av ålder eller tidigare utbildning kan den studerande delta i undervisningen på yrkeshögskolan. Den studerande kan själv välja om hen vill studera en större helhet eller endast någon period. De studiepoäng den studerande fått under studietiden på den öppna yrkeshögskolan räknas till godo när hen fortsätter studera vid yrkeshögskolan. Samma princip gäller för studerande som vill börja studera på ett universitet. (Studieinfo, u.å.)

Enligt *Grunderna för gymnasiets läroplan* ska de studerande ges möjlighet att tillsammans med studiehandledaren göra upp en plan för sina framtida studier. Detta är en individuell plan som ska innehålla information som gör att den studerande blir bekant med olika högskolors studiemöjligheter.Handledningen som den studerande får om vilket studieutbud tredje stadiet erbjuder ska ske på ett fördomsfritt sätt där den studerande inte påverkas av några fördomar eller könsbundna synsätt. (Utbildningsstyrelsen, 2019, s. 24.)

3.2. Samverkan med arbetslivet

Det är utmanande att bilda ett långsiktigt och hållbart system för det gemensamma arbetet mellan arbetslivet och skolan. Dock är både skolorna och arbetsgivarna ofta mycket positivt inställda till ett samarbete. Tidsbrist och skillnader i planeringskulturen är faktorer som kan göra samverkan komplicerad. Dessutom saknas det troligen en samordning mellan utbildnings-, närings- och arbetsmarknadspolitik. Det underlättar om kontakten med arbetsgivaren görs i kommunen, som ofta är den största arbetsgivaren i samhället. Det hindrar att skolorna tävlar mot varandra om praktikplatser och studiebesök. (Lovén, 2015.)

I den svenska tätorten Hultsfred genomfördes i början på 2000-talet ett försök att utveckla samarbetet mellan arbetsliv och skola. Utgående från resultaten från en pilotstudie identifierades en rad områden där man kunde se vinster med att utbildningsanordnare och arbetslivet samarbetade. De identifierade områdena från Hultsfredsstudien beträffande vinster för arbetsliv, utbildning, kommun samt individ presenteras i figur 2.

Figur 2

Identifierade områden i Hultsfredsstudien, beträffande vinster med samarbete mellan utbildningsanordnare och arbetslivsaktörer (Lovén, 2015, s.131).

Arbetsliv: Rekrytering Generationsväxling Nya företag	Utbildning: Omvärldssamverkan Studie- och yrkesvägledare Utbildningsutbudet
Kommun: Framtidsfråga Befolkningsutveckling Företagsamma invånare Ökade skatteintäkter	Individ: Utveckling Omvärldskunskap Självkänedom En grund för framtidsval

Margareta Helander, handläggare vid utvecklingskontoret i Hultsfred tycker att företagen efter den utförda studien har kommit närmare skolan, och skolan har kommit närmare företagen. Hon poängterar betydelsen av dialogen mellan arbetsplatserna och företagen. Nuförtiden är företagen mera medvetna om hur verksamheten i skolorna ser ut. Det har skapats en bro mellan arbetsplatserna och skolan. (Lovén, 2015.)

Enligt *Grunderna för gymnasiet läroplan* ska undervisning i studiehandledning ordnas med fokus på att de studerande ska ges möjlighet att förbättra sina kunskaper i företag- och arbetslivskunnande. De studerande behöver få kunskap i vilka yrken som förväntas behövas i framtiden samt vilka utvecklingsmöjligheter det finns inom olika yrken för att de ska kunna göra upp en plan för framtiden och sina studier. De studerande behöver få ta del av vilka möjligheter det finns inom arbetslivet både på ett globalt och internationellt plan. (Utbildningsstyrelsen, 2019, s. 24.)

Enligt *Grunderna för gymnasiet läroplan* ska de studerande redan under gymnasietiden få handledning i att dokumentera sina egna styrkor, kunskaper och intressen som har med arbete och studier att göra. Inom läroämnet studiehandledning i gymnasiet ska de studerande utveckla färdigheter som behövs i arbetslivet. Speciellt mellan arbetslivet och gymnasiet ska varierande

samarbetsformer utvecklas. Den lokala läroplanen bör bilda riktlinjer för hur samarbetet mellan gymnasiet och arbetslivet ska fungera. (Utbildningsstyrelsen, 2019, s.24.)

Studiehandledning ska hjälpa de studerande att inse hur valen de gör under tiden i gymnasiet påverkar arbetsmöjligheterna. Då de studerande blir bekanta med arbetslivet kan de lättare jämföra olika valmöjligheter som berör de fortsatta karriärplanerna. (Utbildningsstyrelsen, u.å.)

3.3. Samverkan mellan studerande och handledare

I Lovén (2015) beskrivs och analyseras två samtal mellan studerande och handledare. Analysen visar att det ifall samtalet upplevs som fruktbart av den studerande föds många nya tankar beträffande studieval och kommande yrkesliv. Under det första samtalet som Lovén beskriver diskuteras olika läroämnen, samtidigt som den studerandes uppfattning beträffande de olika läroämnena utforskas. Under samtalet fokuseras inte enbart på de ämnen som den studerande tycker om och är bra på, utan även på sådana ämnen som upplevs vara svåra och inte uppskattas lika mycket.

Lovéns analys visar att man under den inledande samverkan mellan studerande och handledare på ett enkelt sätt kan komma fram till utbildningsmöjligheter och alternativa yrken, samt faktorer som för den enskilda studerande upplevs vara värdefulla trivselfaktorer i arbetslivet. Analysen visar också vikten av att under det första samtalet diskutera och reda ut oklarheter i olika yrkens arbetsuppgifter. Utgående från studiehandledarens frågor till den studerande om arbetsuppgifter får den studerande en bättre uppfattning av enskilda yrkens innebörd. Samtidigt som studiehandledaren ställer relevanta frågor kräver det aktivitet av den studerande, exempelvis i form av informationssökning. Utgående från den studerandes önskan om arbetsuppgift i sitt framtida yrke kan den studerande och studiehandledaren tillsammans göra en undersökning av vilka yrken som innehåller den önskade arbetsuppgiften. Analysen poängterar betydelsen av att under den inledande samverkan diskutera hur stor påverkan utomstående personer har på den studerandes utbildningsval. Dessutom är det relevant att samtala om vad den studerandes familj har för uppfattning av olika yrken, utbildningar samt vad de värdesätter inom ett yrke. Diskussionen ska ske utgående från vad den studerande diskuterat med sin familj. Utöver familjens påverkan på den studerandes utbildningsval kan det även vara nyttigt att diskutera vilken påverkan övriga personer har på utbildningsvalet. Handledaren kan använda sig av en strategi där den studerandes värderingar utforskas, varefter

Julina Lillandt

den studerande får tillbaka frågor om hur värderingar och erfarenheter påverkar utbildningsvalet. Det har visat sig att när studiehandledaren hinner lära känna den studerandes behov så upplevs handledningen vara mera användbar.

Lovéns analys visar att en diskussion om utbildningsmöjligheter mellan studerande och studiehandledare är relevanta vid den inledande samverkan. Den studerande behöver självständigt reflektera över utbildningsmöjligheterna med stöd av studiehandledaren. Den studerande aktiveras exempelvis genom att skriva listor med alternativa yrken. Analysen visar att det kan vara nyttigt att under samtalet diskutera innebörden av att studera vid en högskola eller universitet. Dessutom framhävs i analysen betydelsen av att diskutera vilka yrken som med säkerhet ger jobb i framtiden. Under den inledande samverkan mellan den studerande och handledaren behöver det finnas ett tillfälle då den studerande kan berätta åt handledaren om framtida saker som hen oroar sig för. Studiehandledaren behöver visa att hen är en trygg punkt som den studerande kan berätta oroande och tyngre ämnen för. Slutligen kan studiehandledaren förklara för den studerande hur hen kan tänka för att känna trygghet inför framtiden. Innan samtalet avslutas kan studiehandledaren poängtera att huvudsaken är att det reflekteras över vilket yrke som passar den enskilda studerande. (Lovén, 2015.)

Lovéns analys visar att det andra samtalet mellan den studerande och studiehandledaren bör inledas med att repetera vad som sagts under det första samtalet. Studiehandledaren kan låta den studerande berätta vad de diskuterat under det inledande samtalet. Under det andra samtalet visar analysen att fokuset ligger på lönerna. Den studerande bör ges tillfälle att reflektera över hur viktigt det är att ha ett högavlönat yrke. Analysen poängterar även under det andra samtalet betydelsen av att den studerande är en aktiv informationssökare. Samtidigt som den studerande söker efter information kan det vara värdefullt att göra upp en tankekarta över den information som hittats. Samtidigt ställer handledaren frågor som angår informationen den studerande söker efter. Studiehandledaren bör förklara svåra begrepp och komma ihåg att berömma den studerande för insatsen. Med tankekartan som grund kan den studerande och handledaren tillsammans diskutera igenom vad de kommit fram till angående olika utbildningar och yrken som undersökts under det individuella samtalet. Analysen visar att det är viktigt att den studerande och studiehandledaren arbetar tillsammans under de individuella samtalen. (Lovén, 2015.)

Julina Lillandt

En analys som gjorts av Finlands Gymnasistförbund visar att studerande uppskattar studiehandledare som är trevliga och lätta att ställa frågor åt. Det upplevs vara värdefullt om studiehandledaren söker reda på svar på frågor som hen inte är säker på. Information om arbetsansökan och hur en arbetsintervju kan vara uppbyggd är viktig information som de studerande kan vara i behov av. Studiehandledaren behöver sätta sig in i den studerandes situation och förstå hurudant stöd den enskilda individen är i behov av. På detta sätt motiverar studiehandledningen den studerande och undviker känslan av att studierna är ett måste. Analysen poängterar också hur viktigt det är att studiehandledaren visar ett intresse för den studerandes framtid och diskuterar relevanta ämnen. Individuella samtal värdesätter de studerande högt, eftersom handledningen som sker i grupp inte anses ge tillräckligt med kunskap. Inbokning av träffar med studiehandledaren bör fungera smidigt och antalet individuella träffar bör vara tillräckligt många så att den studerande känner att hen har nytta av studiehandledningen. (Suomen Lukiolaisten Liiton Selvitys, 2017.)

Samtal som stöder val av fortsatta studier kan även hållas med andra parter än med studiehandledaren. Studerande som väljer att ta ett mellanår får relevant kunskap som kan vara nyttig för framtida studier. (Holmlund, Liu & Nordström-Skans, 2008.) Av de studerande som studerar fjärde året eller har tagit ett mellanår har hela 74,5 procent fått stöd av sina föräldrar vid val av fortsatta studier. Endast 12,5 procent anser att studiehandledningen hjälpt dem. Resten har fått stöd av en släkting eller partner. En tredje års studerande tror att familj, släktingar, vänner och studiehandledning i gymnasiet kommer att finnas som hjälp även efter studentexamen, medan en fjärde års studerande tycker att studiehandledningen har varit dålig och att hen inte fått något stöd överhuvudtaget. De har inte fått någon information om varken fortsatta studier eller sommarjobb. (Suomen Lukiolaisten Liiton Selvitys, 2017.)

4. Metod och genomförande

I föreliggande kapitel preciseras avhandlingens syfte. Därefter presenteras och motiveras valet av datainsamlingsmetod och forskningsmetod. I kapitlet presenteras även avhandlingens genomförande och val av informanter. Dessutom presenteras avhandlingens forskningsansats, samt valet av den databearbetning och analys som gjorts i undersökningen. Slutligen diskuteras tillförlitlighet, trovärdighet och etik som alla är viktiga aspekter som bör tas i beaktande.

4.1. Precisering av syfte

Avhandlingens syfte är att undersöka studerandes upplevelser av studiehandledning kring studieval i övergången mellan andra och tredje stadiet. Målsättningen med denna avhandling är att kartlägga de studerandes upplevelser kring sådant som fungerar bra och vilka bristerna är inom studiehandledning. Undersökningen genomfördes utgående från en kvalitativ tolkande forskningsansats och det empiriska datamaterial som analyserats bestod av kvalitativa intervjuer. Jag valde att intervjua nio studerande som alla studerar sista året i ett finlandssvenskt gymnasium för att skapa mig en förståelse för deras upplevelser av studiehandledning kring studievalet i övergången mellan andra och tredje stadiet. Sista årets gymnasister ansågs vara relevanta att intervjua i denna undersökning, eftersom de har hunnit ta del av den studiehandledning som gymnasiet erbjuder. Det är också sista årets gymnasister som söker till tredje stadiet härnäst.

4.2. Intervju som datainsamlingsmetod och val av metod

Ett övergripande mål för kvalitativ forskning är att öka förståelsen av ett fenomen som angår personer eller situationer i personernas sociala liv. En kvalitativ forskningsintervju har som syfte att förstå ett fenomen utgående från intervjupersonens perspektiv. (Dalen, 2008.) I denna undersökning används kvalitativ intervju som datainsamlingsmetod. Metoden har bestämts utgående från undersökningens syfte. Intervju som datainsamlingsmetod är lämplig i denna undersökning eftersom syftet är undersöka studerandes upplevelser av studiehandledning kring studievalet i övergången mellan andra och tredje stadiet. Jag är intresserad av att fördjupa mig i de studerandes erfarenheter och tankar kring ämnet i fråga och då är kvalitativ intervju som datainsamlingsmetod mest lämplig.

En intervju är ett samspel mellan två personer med olika roller. Den ena personen frågar och den andra personen svarar. Kommunikationen mellan informanten och intervjuaren fungerar som objekt för analysen. (Lantz, 2007.) Det är dock den intervjuade som ska stå i centrum och hon eller han är den intressanta i intervjun. Informanten ska uppleva intervjuaren som spännande och intressant, på det viset kan intervjuaren locka fram tankar som informanten tidigare kanske inte varit medveten om. (Trost, 2010.) I denna undersökning har endast forskaren och informanten varit närvarande under intervjutillfället. Under intervjun fungerade jag som intervjuare, medan den studerande svarade på intervjuguidens frågor utgående från sina egna tankar och upplevelser.

I denna undersökning fanns ingen sluttid för intervjuerna, vilket gav informanterna möjlighet att fundera grundligt på alla frågor. Inför varje intervju gav jag information om undersökningens syfte och annan relevant information gällande intervjun. Denna information finns bifogad sist i avhandlingen tillsammans med intervjuguiden. Enligt Lantz (2007) är det betydelsefullt att tänka på att den reserverade tiden för intervjun inte är begränsad. Det är viktigt att de individer som deltar i intervjun inte känner sig stressade. De ska i lugn och ro känna att de hinner fundera grundligt på varje fråga. Innan intervjun inleds bör intervjupersonen få information om intervjun. Intervjuprocessens inledande fas är viktig eftersom det är under denna fas som relationen mellan intervjupersonen och intervjuaren formas. Olsson & Sörensen (2007) nämner att informanterna bör uppleva att deras åsikt är värdefull och att de hinner prata till slut. För att intervjupersonen ska ge så bra svar som möjligt är det viktigt att skapa ett samarbetsvilligt klimat.

4.3. Genomförande och val av informanter

Den litteratur som använts i undersökningen utgår från avhandlingens syfte. Som forskare har jag dragit slutsatser och gjort en redogörelse för den information som erhållits. Litteraturen som använts i studien består av för temat aktuella källor från Finland och Sverige samt internationella forskningsartiklar. Dessutom har läroplanen för gymnasieutbildningen i Finland och information från utbildningsstyrelsens webbplats använts.

Enligt Denscombe (2016) är den intervjutyp som används mest den personliga intervjun. Det handlar om ett samtal mellan forskaren och informanten. En orsak till att den är så populär är att den inte är så svår att arrangera. Forskningsintervjuer kräver ändå ordentlig planering och

användning av passande färdigheter och tekniker. I föreliggande undersökning har personliga intervjuer gjorts. Personliga intervjuer ansågs vara lämpliga i denna undersökning eftersom ämnet kan upplevas som känsligt för en del studerande. Den enskilda informanten kan även uppleva att det känns lättare att berätta om både negativa och positiva upplevelser i en intervjusituation där endast intervjuaren och informanten är närvarande i jämförelse med gruppintervjuer. En annan fördel med personliga intervjuer är att avhandlingen berör de studerandes framtidsplaner, vilka ser olika ut för varje informant beroende på vad som intresserar dem. I en personlig intervju är det även lättare för forskaren att styra intervjun in på rätt spår och samtidigt säkerställa att intervjun svarar på ämnets syfte.

Intervjuguiden i denna undersökning utformades utgående från avhandlingens arbetstitel och problemställning. Jag valde att dela upp intervjuguiden i tre huvudkategorier, med ett flertal frågor kopplade till varje kategori. I början av intervjuguiden fanns relevant information om intervjun. Syftet med intervjuguiden var att styra in informanterna på rätt ämne. Enligt Lantz (2007) är en intervjuguide en skriftlig förteckning över vilka frågor som ingår i intervjun. Frågorna ska vara ordnade i den ordning som de ställs under intervjun. Intervjuguiden fungerar som stöd för intervjun. Intervjuguiden kan vara mer eller mindre strukturerad beroende på intervjuformen. Innan intervjuguiden utarbetas är det viktigt att forskaren har utformat ett tydligt syfte för undersökningen och har läst in sig väl på ämnesområdet (Trost, 2010).

I denna undersökning har totalt nio informanter intervjuats och alla studerade sista året på ett finlandssvenskt gymnasium. De som studerar sista året i gymnasiet har fått ta del av den studiehandledning som gymnasiet erbjuder och är därför lämpliga informanter. Det är också sista årets gymnasister som söker till tredje stadiet och därför är deras upplevelser och åsikter intressanta i denna undersökning. I undersökningen intervjuades studeranden i två gymnasier i Svenskfinland, ett stadsgymnasium och ett gymnasium på landsbygden. I ett av dessa gymnasier fick informanterna själva anmäla intresse för att delta i undersökningen. I det andra gymnasiet frågade jag personligen av några studeranden om de var villiga att delta i intervjun. Jag bestämde tillsammans med varje informant en lämplig tid för när intervjun skulle hållas. Alla intervjuer hölls innan vårens studentskrivningar inleddes. Valet av tidpunkt ansågs vara passande eftersom studentskrivningarna inte ännu hade inletts vid denna tidpunkt. Dessutom hade många av informanterna nyligen deltagit i individuella samtal där deras framtid diskuterats.

Det är viktigt att forskaren funderar på vilken plats det kunde vara mest lämpligt att hålla intervjun på. Platsen ska vara ostörd och kännas trygg för informanten. (Trost, 2010.) I denna undersökning gjordes intervjuerna på Zoom eftersom det inte var möjligt med fysiska möten på grund av de undantagsförhållanden som då rådde i världen. Under intervjutillfället hade både intervjuaren och informanten på kameran, vilket gjorde att situationen kändes som ett fysiskt möte. Under intervjuerna uppstod det inga tekniska problem och en orsak till det kan vara att alla som intervjuades var bekant med zoom sedan tidigare. Alla intervjutillfällen var lugna och inga störande ljud hördes. Enligt Lantz (2007) kan utformningen av platsen både hindra och tillåta kommunikationen. Under en intervjusituation bör inte ljud från telefoner och andra störande ljud förekomma.

I början av varje intervju berättade jag allmänt om avhandlingen och gav annan relevant information om undersökningen. Under intervjun valde jag att presentera intervjufrågorna skriftligt, en åt gången. Powerpointen visade en intervjufråga åt gången, vilket gjorde att informanten fick fundera i lugn och ro på varje fråga.

Enligt Denscombe (2016) är det viktigt att använda utrustning som uppfyller kraven och som tar upp ljudet bra. Forskaren behöver försäkra sig om att den utrustning som används fungerar felfritt och att det finns en pålitlig strömkälla. När forskaren väljer inspelningsutrustning är det nödvändigt att välja en utrustning som har tillräckligt med minneskapacitet så att hela intervjun ryms med. Enligt Fejes och Thornberg (2009) är det bra om intervjuerna spelas in och sedan skrivs ut, för att analyserna ska kunna genomföras på ett så tillförlitligt och grundligt sätt som möjligt. Det är bra att noggrant läsa igenom intervjuerna i sin helhet för att uppdatera sig om intervjuernas innehåll. Samtidigt kan forskaren rätta till felaktigheter och otydligheter. Intervjuerna bandades in som röstinspelning via en inspelningsapp på telefonen. Innan jag började göra intervjuerna på riktigt provade jag utrustningen och säkerställde att upptagningen av ljudet fungerade felfritt. Intervjun var indelad i tre delar och för att vara säker på att inget material skulle försvinna valde jag att stoppa inspelningen efter varje avklarad kategori. Jag transkriberade varje intervju ordagrant och sedan analyserade jag dem. För att sedan aktualisera innehållet i intervjuerna läste jag igenom dem i sin helhet.

4.4. Databearbetning, analys och ansats

Efter att jag hade utfört alla intervjuer transkriberade jag dem ordagrant. Varje intervju tog cirka 30 minuter, vilket resulterade i 60 sidor med transkriberat material. Efter transkriberingen läste jag igenom intervjuerna i sin helhet för att aktualisera innehållet i intervjuerna. Jag har medvetet valt att inte ta med dialektala ord och uttryck i de citat som framkommer i avhandlingen. Detta eftersom de studerandes anonymitet ska kvarstå samt för att garantera avhandlingens konfidentialitet.

I denna undersökning har materialet analyserats utgående från en kvalitativ innehållsanalys. Enligt Kvale & Brinkmann (2009) är den kvalitativa innehållsanalysen passande ifall datamaterialet inte är allt för omfattande, eftersom innehållet ska tolkas djupt och noggrant. En kvalitativ innehållsanalys är lämplig att använda i undersökningar vars syfte är att få en uppfattning om fenomen och erfarenheter. Undersökning utgår från en kvalitativ tolkande ansats med utgång i en induktiv metod. Denna typ av ansats lämpar sig bra eftersom den kvalitativa innehållsanalysen utgår från intervjuernas innehåll, vilket i denna undersökning är informanternas upplevelser av studiehandledning kring studieval i övergången mellan andra och tredje stadiet (Danielson, 2017).

Kodning och kategorisering är centralt i en kvalitativ innehållsanalys. Kodning handlar om att forskaren analyserar lite i taget och försöker hitta likheter och olikheter i materialet. Utgående från innehållet bildar forskaren nyckelord och samlar dem i olika kategorier. Liknande nyckelord skapar en kategori. (Kvale & Brinkmann, 2009).

När jag analyserade intervjuerna valde jag att utgå från Denscombes (2016) analysmodell. Jag följde analysmetodens sex steg stegvis när jag analyserade intervjuerna. De två inledande stegen handlar om att välja ett lämpligt textavsnitt och bryta ner materialet i mindre delar. Jag läste noggrant igenom varje intervju för att skapa mig en helhetsbild av intervjuernas innehåll. Efteråt försökte jag hitta likheter och skillnader i det transkriberade materialet för att bryta ner textens innehåll i mindre delar. För att tydliggöra materialets likheter och skillnader valde jag att färglägga meningarna i olika färger. Steg tre handlar om att forskaren skapar relevanta kategorier utgående från materialet. Jag valde att bilda olika kategorier utgående från de enheter det vill säga citat som jag färglagt med samma färg. Inom steg fyra och fem ska forskaren koda citaten så att de stämmer överens med de olika kategorierna, samt räkna förekomsten av citaten.

Det sjätte och sista steget handlar om att analysera förekomsten av de olika citaten. Jag analyserade och räknade citaten och utgående från det kunde jag forma sju olika kategorier. Då jag upplevde att jag var färdig med resultatkapitlet kontrollerade jag att kategorierna inte gick in i varandra.

4.5. Trovärdighet, tillförlitlighet och etik

Kriteriet för trovärdighet handlar om att materialet som används i forskningen ska vara centralt för problemställningen. Det ska finnas ett sammanhang mellan problemet och materialet, annars är problemställningen troligen felformulerad eller så har materialet en bristfällig trovärdighet. Kriteriet för tillförlitlighet handlar om att forskaren bör känna till och lita på sina data, oberoende av typen av forskningsmaterial. Tabeller, siffror eller utskrifter ska vara tillförlitliga, exakta och tydliga. (Hartman, 2003.) För att uppfylla kriteriet för trovärdighet i avhandlingen används väsentlig och relativt ny litteratur, medan kriteriet för tillförlitlighet uppfylls genom att litteraturen som används i avhandlingen är vetenskaplig.

Vid bedömning av trovärdighet och tillförlitlighet krävs även källkritik. Här är utgångspunkten att alla litteratur nödvändigtvis inte är tillförlitlig. Då forskaren använder litteratur behöver hen vara medveten om hur tillförlitlig den är: Är litteraturen äkta? Hur tillförlitligt är litteraturen? När är litteraturen utkommen? (Hartman, 2003.) Största delen av den litteratur som används i avhandlingen är nyligen publicerad. För att vara säker på att den litteratur som används är tillförlitlig har vetenskapliga texter och dokument analyserats.

Anonymitet och konfidentitet är någonting som ofta utlovas i en undersökning. Dessvärre händer det ofta att forskaren och informanten missförstår varandra gällande vad dessa begrepp egentligen innebär. Anonymitet innebär att det inte ska framkomma vilken informant som sagt vad i undersökningen och att ingen förutom forskaren får tillgång till intervjuaren. Om konfidentitet utlovas i undersökningen innebär det att ingen informant ska kunna identifieras. (Bell, 2006.) I denna undersökning användes personliga intervjuer där endast intervjuaren och informanten var närvarande. Innan intervjun inleddes informerades informanten om att intervjun bandas in. Det är endast jag som har tillgång till informanternas intervjuvar. Dessutom vet ingen utöver forskaren vem informanterna i undersökningen är. För att ytterligare säkerställa informanternas konfidentitet har jag valt att namnge informanterna med fiktiva namn, Studerande A–Studerande I, i denna undersökning.

Julina Lillandt

Det är enklare för forskaren att återvända till deltagarna och kontrollera att de förstått informantens tankar rätt i en kvalitativ intervjustudie. Dessutom ges möjlighet för forskaren att förbättra sin förståelse av informantens erfarenheter, åsikter och synpunkter. Genom att bekräfta och förbättra förståelsen ökar trovärdigheten. (Denscombe, 2018.) Eftersom intervjuer har använts som datainsamlingsmetod i denna undersökning fick jag möjlighet att fråga upp eventuella oklarheter och bekräfta att inget missförstånd uppstått.

I en kvalitativ studie kan forskarens "jag" framkomma vid vissa tillfällen för att öka tillförlitligheten i undersökningen. Om forskaren deltar som intervjuare i undersökningen blir hen snarare en del av datainsamlingstekniken. Dock ska forskarens personliga åsikter och uppfattningar inte påverka framställningen och analysen av datamaterialet. (Denscombe, 2018.) Avhandlingen skrivs en del i jag-form, speciellt i bakgrunden där mina personliga åsikter om valet av tema presenteras. Även i metodkapitlet där undersökningens genomförande presenteras, skrivs en del i jag-form. Detta eftersom avhandlingens skribent fungerar som intervjuare i denna undersökning.

Forskningsetik innebär att man är tydlig när det handlar om vilken typ av överenskommelse forskaren själv gör med sina undersökningsspersoner eller kontaktpersoner. Forskningens etiska aspekter innefattar ett samtycke av de informanter som ska observeras och intervjuas. Det behöver göras en överenskommelse om hur material ska användas, samt hur spridningen av resultaten kommer att ske. Det är även viktigt att man håller sig till det man kommit överens om. (Bell, 2006.) I denna undersökning gjordes ett muntligt kontrakt, där informanterna gav samtycke till att intervjuerna bandades in och att endast jag har tillgång till de inbandade intervjuerna. Dessutom gjordes en överenskommelse om att det i undersökningen inte kommer att framkomma vem informanterna är.

5. Resultatredovisning

I föreliggande kapitel redogörs för avhandlingens resultat genom citat ur intervjuerna. Resultatet är indelat i sju underkapitel där varje kapitel lyfter fram studerandes upplevelser av studiehandledning kring studieval i övergången mellan andra och tredje stadiet.

5.1. Studerandes upplevelser av studiehandledning i gymnasiet

Alla som studerar i gymnasiet får ta del av den studiehandledning som gymnasiet erbjuder. Studiehandledningen i gymnasiet består av två obligatoriska kurser och utöver det får de studerande delta i individuella samtal tillsammans med studiehandledaren. Varje skola väljer själv hur de bygger upp kurserna i studiehandledning. Erfarenheterna av den studiehandledning som erbjudits kan dock se olika ut från person till person. En stor del av de studerande som deltagit i intervjun anser att de haft nytta av den studiehandledning som erbjudits, medan några anser att den inte har varit lika nödvändig. De studerande som redan visste till vilken utbildning de ämnade söka verkar inte ha varit i lika stort behov av studiehandledningen. Studerande C anser att den studiehandledning som erbjudits har varit användbar men det skulle varit nyttigt med mera handledning.

Studerande B: Det tycker jag nog, vi har nog fått ganska mycket bra information om vilka möjligheter man har.

Studerande C: Det mesta tycker jag nog har varit bra. Det som har varit har varit bra, men jag tycker det skulle kunna varit mera.

Studerande F: För mig som ändå vet vart jag vill söka så har jag inte koncentrerat mig så mycket och följt med. Eftersom jag vet vart jag vill söka så bryr jag inte mig i vilka andra alternativ det finns.

Under intervjuerna framkom det även att det finns skillnader mellan studerandes erfarenheter gällande den undervisning som sker i klassen och den handledning som sker individuellt. Flera av informanterna anser att den individuella handledning har varit mest användbar, eftersom den tar upp aktuella frågor som angår den enskilda individen. De studerande upplever att under det enskilda samtalet vågar man fråga personligare frågor och får mera hjälp av studiehandledaren

i jämförelse med undervisningen i klass. En del av informanterna anser att undervisningen i klass ger mera allmän information som man kan ha nytta av under den egna karriären. Orsaken till att de studerande anser att undervisningen i klass är mindre användbar verkar vara att den vid vissa tillfällen inte presenterar sådant som intresserar den enskilda individen.

Studerande C: Jag tycker att de individuella samtalen har varit bättre eftersom då har jag fått mera hjälp. Men kursen i studiehandledning var nog också bra, eftersom då öppnades ögonen för mycket mera. Men jag upplevde också att det var mycket som var onödigt för mig där och som jag inte skulle behövt gått igenom. Inte är det ju dåligt men jag tycker mera om de individuella samtalen.

Studerande D: Det beror lite på. På lektionerna har vi gått igenom mera allmänt om bland annat poäng, men jag skulle säga att de individuella samtalen har varit mest användbar för då har man själv vågat fråga mera. Om det bara är två människor som pratar så känns det tryggare att säga vad man på riktigt vill då hela klassen inte lyssnar.

Studerande F: Under de individuella samtalen så fokuserar man ju endast på mig och min framtid. Jag tyckte att det var mycket bättre än lektionerna, eftersom under lektionerna så pratade man om massa andra skolor som inte intresserade mig. Det kändes nog bättre under de individuella samtalen, eftersom jag då fick veta mera om det jag är intresserad av, hur man ansöker till den utbildningen och vilka antagningskraven är.

I informanternas svar framkommer att den nuvarande modellen av studiehandledning överlag fungerar bra, men enligt de studerande finns det även utvecklingspotential inom studiehandledningen. Studerande A anser att den allmänna teorin som presenteras under lektionerna i studiehandledning inte är till så stor nytta för dem som inte har några framtidsplaner överhuvudtaget, utan att den mest fungerande formen av studiehandledning är den handledning man får då man har en aning om sina framtidsplaner och är i behov av hjälp med att förverkliga planerna. I intervjustudien framkommer det även hur viktigt det är att det finns två studiehandledare på gymnasiet eftersom många kan känna sig mera bekväm med den ena studiehandledaren än den andra. Studerande I anser att det skulle vara bra med mera frivilliga infotillfällen där de studerande kan välja sådana tillfällen som intresserar dem.

Studierende A: Vi hade en kurs då vi gick igenom en massa olika saker, lite allmänt. Men det är det där att då man inte vet vad man vill så kanske man inte lyssnar på det där allmänna. Så går det in där och ut där. Och så har jag märkt att det är för många. Så att, jo i teorin skulle det fungera med de här allmänna modellerna och det ger en överblick för allihopa. Men den bästa formen av studiehandedning är då man har en aning om vad man kanske vill. Man har halvvägs en plan men man behöver hjälp med att komma till slutet. Men om man inte har någon plan så kommer inte grunden från det allmänna.

Studierende G: Jag tycker det är bra med studiehandedningskursen och att man har mer än en studiehandedare. Det är ju ganska mänskligt att man känner sig mera bekväm med en än med den andra. Jag tycker det är jättebra att ha två olika människor att arbeta med och också så att en person inte behöver ha för mycket ansvar.

Studierende I: Jag tycker nog att det fungerar ganska bra. Jag tycker kanske att det skulle få vara mera av att man frivilligt får gå och lyssna på olika infotillfällen om olika skolor. Vi hade ganska många tillfällen som vi måste gå på även fast vi inte var intresserade.

En del av informanterna tycker att studiehandedning främst har varit till nytta gällande allmän information, exempelvis gällande utbildningsalternativ, ansökan och antagning. Studierende F tycker dock att informationen gällande ansökan skulle varit viktigt att veta i ett tidigare skede under gymnasietiden. Studierende G anser att studiehandedaren har varit ärlig och lyft fram relevant information som det är viktigt att man är medveten om när man ska ansöka till tredje stadiet. Studierende G lyfter även fram nyttan av att studiehandedaren lär känna sina studeranden innan hen börjar presentera olika utbildningsalternativ.

Studierende F: Främst gällande ansökningsprocessen. Men den informationen kunde jag också få veta i ett tidigare skede.

Studierende G: Det är ju viktigt att veta vad det kostar att studera på olika ställen också, så det har de inte gömt sig med. De har i smyg sagt att det här är en ganska

dyr utbildning och du behöver kanske skaffa ett jobb vid sidan av studierna. De är ärliga och lär känna en innan de börjar presentera olika alternativ.

Studera H: Jo, mest med konkret information om hur saker fungerar och olika utbildningsalternativ.

Studera I: Jo, men inte gällande utbildningsvalet utan mera gällande hur man ska göra och var utbildningen finns. I början fick jag också hjälp med att välja vilka ämnen som jag behövde läsa extra av i gymnasiet för att slippa in till min utbildning.

5.2. Studerandes upplevelser av utbildningsvalet

Utbildningsvalet är ofta ett svårt val för dagens unga. En orsak till att utbildningsvalet kan kännas förvirrande och stressande är att antalet utbildningsalternativ har ökat mycket om man exempelvis jämför med antalet utbildningsalternativ för 30 år sedan. En del av informanterna upplever att processen med att välja utbildning har varit stressande. Studera G har upplevt stress över att hitta rätt utbildning på första försöket. En annan orsak som verkar stressa de studerande är oklarheten kring om de kommer komma in till den utbildning de sökt till. För en del informanter har utbildningsvalet dock känts tryggt. Både Studera A och Studera F visste redan i ett tidigt skede till vilken utbildning de ämnade söka, vilket var en orsak till att de upplevde att utbildningsvalet känts tryggt för dem. De studerande verkar dock uppleva att perioden då de ska göra utbildningsval och inleda studier på tredje stadiet även är en intressant och spännande period i livet.

Studera A: För mig har det nog känts tryggt. Att jag tidigt vetat vad jag vill göra och vad jag behöver skriva i studenten, så jag behövde inte fundera så mycket på det.

Studera C: Det har nog varit jättestressigt för mig. För jag har varit jättemycket upp och ner, sådär att jag inte vet. Jag har också ofta känt att jag inte kommer slippa in någonstans.

Studera D: Det har nog varit stressig och i början var det nog förvirrande då jag inte hade besökt studieinfo tidigare. Men när ansökan till utbildningen kom ut så kändes det nog tryggt att jag hann göra det klart och skicka in det, så nog har det varit roligt också.

Studera F: Jag har ju vetat vad jag vill bli, så det har inte stressat mig någonting alls. Det har nog överlag känts tryggt.

Studera G: Det har nog varit stressigt ibland. Jag tycker det är viktigt att jag väljer rätt utbildning från början, fastän jag vet att man kan byta. Men jag vill helst inte göra det, så på det viset har det skapat lite stress för mig. Jag har blivit förvirrad ibland. Det är även väldigt intressant, jag menar vi som är i den här åldern är byggda för att ha ett visst driv i oss. Speciellt under den här tiden då vi ska slängas ut i livet.

5.3. Studerandes upplevelser av en bra studiehandledning

En bra studiehandledning upplevs olika beroende på vad den studerande är i behov av. Enligt många informanter i denna undersökning bör en bra studiehandledning vara anpassad enligt den enskilda individen. Dessutom upplever de studerande att det är betydelsefullt att de får viktig och relevant information som de har nytta av då de ska söka till tredje stadiet. Relevant information för de studerande är exempelvis när studiehandledaren ger information om utbildningsmöjligheter, antagningskrav och ansökningsprocessen. Alla studeranden har dock en egen uppfattning om vad som upplevs relevant för dem.

Studera A: Jag skulle säga individuell, sådant som är anpassat enligt den personen man pratar med.

Studera B: Jag tycker att det ska vara väldigt individuellt. Att man måste ha den där grunden och sen måste du få handledning om vart du kan söka och vilka möjligheter det finns. Detta baserat på dina intressen och handledning för hur du kommer in på bästa sätt på den utbildning du vill.

Studierande F: För en person som inte vet vart hen vill eller vet vilka skolor det finns så ska en bra studiehandedning presentera olika utbildningsalternativ. Studiehandedaren ska också hjälpa, visa hur man söker in till olika utbildningar, vilka antagningskraven är och vilka ämnen man ska satsa på under gymnasietiden.

Förrutom att en bra studiehandedning ska vara anpassad enligt den enskilda studierande, ska den även vara motiverande och uppmuntrande. Det som de studierande verkar vara eniga om är att en bra studiehandedare ska ge stöd och hjälpa till på olika sätt. Dessutom upplevs det viktigt att studiehandedaren tror på de studierande och pushar dem.

Studierande D: Om man är bra tycker jag att man ska vara öppen mot alla studieranden och pusha. Att man får studieranden att våga söka vart de vill, även fast det är långt bort eller svårt så skull man ge tips och försöka få dem att tro på sig själva.

Studierande F: Huvudsaken är att studiehandedaren hjälper på olika sätt.

En bra studiehandedare behöver hela tiden vara uppdaterad och insatt i ämnet för att kunna sin sak. Enligt Studierande G krävs det att studiehandedaren är insatt för att handledningen ska bli så bra som möjligt. Flera studierande anser att studiehandedaren ska vara neutral och stödja den studierandes åsikter och tankar, samt att studiehandedaren respekterar och bemöter de studierande på ett vuxet och professionellt sätt. Studiehandedarens personliga åsikter ska inte styra den studierandes åsikter. Dessutom ska den studierandes tankar stöttas och inte dömas.

Studierande G: De måste kunna sin sak och jag antar att det är ganska mycket att hålla koll på egentligen. Man behöver få veta vad som finns tillhands, inte bara i Finland utan också utomlands. En studiehandedare behöver lära känna sina studieranden innan de kan börja använda olika metoder och presentera olika alternativ, så det ingår i en bra studiehandedning.

Studierande H: Studiehandedarnas personliga åsikter ska inte styra vad de tycker och säger. Det är viktigt att den studierandes tankar och val inte döms, utan att de stöds. De ska inte heller stressa, utan de ska istället vara lugna och ge tips på hur

man kan göra. Jag tycker att det är viktigt att de visar respekt och bemöter en på ett professionellt sätt och man känner att man blir bemött som en vuxen.

5.4. Studerandes upplevelser av faktorer som kan påverka utbildningsvalet

Det finns många olika saker som kan påverka den studerandes utbildningsval. För en del studerande kan exempelvis familj och vänner påverka den studerandes utbildningsval på olika sätt. I denna undersökning framkommer det inte att någon studerandes utbildningsval har påverkats direkt av någon utomstående. Dock nämner studerande E att hen har påverkats indirekt av sin förälder. De flesta studerande verkar ha upplevt att föräldrar och vänner främst har fungerat som stöd och gett trygghet.

Studerande C: Det här sista året har jag fått mycket hjälp av studiehandledaren. Såklart har jag också pratat med min familj, men inte så att dom har påverkat. Mera så att jag fått hjälp och trygghet.

Studerande D: Vänner har nog varit peppande, men då jag inte visste vart jag skulle söka så hade ju nog inte de heller förslag. Det var nog mest bara vart jag ville fara. Men nu när jag har berättat om det så har de nog tyckt det varit intressant. Så kanske mest studiehandledaren och familjen har sagt att jag kan söka vart jag vill och se om jag slipper in.

Studerande E: Mamma är ju lärare så hon har nog påverkat mig. Jag har alltid sagt att jag vill bli lärare så jag får ha sommarlov.

Studieorten kan påverka de studerandes utbildningsmöjligheter på olika sätt. För några av de studerande som deltagit i denna undersökning har utbildningsmöjligheterna begränsats på grund av studieorten. Studerande I har begränsats eftersom den utbildning hen tänker söka till endast finns på en studieort. För en del studerande verkar det även vara viktigt att studieorten inte är för långt hemifrån.

Studerande C: Jo, det har bara blivit så eftersom min bror studerar där. Då har jag varit där mycket och hälsat på honom så det har blivit att jag tycker det är en bra studiestad.

Studera D: Jag visste att det inte skulle vara för långt hemifrån så man kan kom hem ibland.

Studera I: Studieorten har nog begränsat mig eftersom det bara finns en svenskspråkig litteraturutbildning i Finland och den finns i Åbo. Om jag skulle fått välja skulle jag börja studera i Helsingfors.

En annan faktor som kan påverka vilka utbildningsval de studerande gör är hurdana arbetsmöjligheter det finns inom olika yrken. En del av informanterna har funderat på vilka arbetsmöjligheter det finns inom olika yrken. Flera informanter anser dock att det är viktigare att man är intresserad av det man studerar och kommer arbeta med i framtiden. Under studiehandledningen verkar de studerande även fått information om vilka arbetsmöjligheter det finns inom olika yrken.

Studera A: Jag har alltid varit av den tanken att om man är intresserad och bra på det man gör så hittar man nog jobb. Och så vet jag nog att samhällsvetenskaper är ett brett ämne och att det finns mycket att göra efteråt.

Studera B: Jo jag har nog tänkt på arbetsmöjligheterna väldigt hårt, eftersom på studiehandledningen gick vi nog igenom vilka arbeten som det finns brist på i Finland och vilka det finns överflöd av.

Studera E: Jag har nog funderat på det, men det har nog inte påverkat mig. Jag vill nog jobba med någonting jag tycker om.

Ytterligare en faktor som kan påverka de studerandes utbildningsval är hur utbildningsvalen presenteras. Studiehandledning i gymnasiet ska presentera olika utbildningsalternativ på ett genusmedvetet sätt. Ingen av de informanter som deltagit i denna undersökning har lagt märke till utbildningsvalen har presenterats på ett icke genusmedvetet sätt. Alla informanter var av den åsikten att vem som helst kan bli vad som helst. De studerande verkar även ha fått ta del av både kvinnliga och manliga yrken.

Studera D: Jo, jag tycker nog att det har presenterats som att vem som helst kan bli vad som helst.

Studierande F: Jag har inte lagt märke till att det är någon skillnad. Alla yrken är för alla, ingen skillnad på kön.

Studierande G: Jo, det har presenterats på ett genusmedvetet sätt. Vi har nog fått ta del av både manliga och kvinnliga yrken.

5.5. Studerandes upplevelser av studiehandledarens roll och attityd

Studiehandledarens roll och attityd kan påverka de studerande både positivt och negativt. Intervjustudien visar att de studerande har påverkats på olika sätt av studiehandledaren. Dock anser ingen informant i undersökningen att studiehandledaren påverkat negativt på deras utbildningsval, utan alla informanterna anser att de påverkats positivt på ett eller annat sätt av samtalen med studiehandledaren. De studerande har bland annat påverkats positivt på det sättet att studiehandledaren har pushat och hjälpt till på olika sätt. Studierande G nämner även att studiehandledaren har visat att ingenting är omöjligt och att hen har potential.

Studierande C: Studiehandledaren har nog bara hjälpt mig och såklart då också påverkat mig. Hon har gjort så att jag känt mig säkrare.

Studierande D: Jo, lite med tanke på att det var hon som sa att jag kan söka och se hur det går sedan. Man kan alltid byta eller hoppa av om man inte tycker om utbildningen, så det har nog varit en stor inverkan på mig. Jag tror inte att jag skulle sökt till någon utbildning om inte jag skulle pratat med studiehandledaren.

Studierande G: Studiehandledaren som person har ju hjälpt mig att inse att det finns många dörrar öppna och att jag har potential till många olika saker, vilket alltid är kul att höra. Det har också påverkat mig på det viset att jag ser många dörrar öppna.

Studiehandledaren har en viktig roll gällande de studerandes utbildningsval i övergången mellan andra och tredje stadiet. Alla informanter som deltagit i denna undersökning tycker att studiehandledaren har en viktig roll och kan göra skillnad i olika situationer. Flera informanter anser att studiehandledaren kan minska på stressen hos de studerande samt ge trygghet. I undersökningen framkommer även att studiehandledaren kan göra skillnad genom att visa att allt är möjligt och göra det extra arbete som krävs. De studerande verkar uppleva att

studiehandledaren kan göra skillnad om hen peppar, motiverar och inspirerar. Studiehandledarens attityd kan göra stor skillnad på den studerande, både på ett positivt och negativt sätt. Studerande H anser att det är viktigt att studiehandledaren funderar på hur hen ska säga olika saker för att det inte ska påverka negativt på de studerande.

Studerande A: Vissa studiehandledare lever med tanken att allt är möjligt och allt ska göras möjligt. Det är studiehandledarens motivation och vilja, att liksom göra extra jobb och söka upp saker är liksom avgörande egentligen då man kommer fram till det man kommer fram till.

Studerande C: Speciellt i sådana fall där man är stressad. Det lugnar absolut en och lugnar också så att man inte är lika stressad inför studentskrivningarna.

Studerande D: Deras kunskap gör att man blir trygg och litar på dem.

Studerande H: Kanske attitydmässigt och ifall de gör att den studerande känner sig dum. Jag ser nog på dina betyg att de inte räcker till den där utbildningen. Istället för att säga det på ett annat sätt och föreslå någonting annat. Peppa, motivera och inspirera. Ifall en elev har en dröm ska studiehandledaren vara intresserad och föreslå hur hen kan göra.

5.6. Studerandes upplevelser av samverkan med tredje stadiet och arbetslivet

Samverkan mellan utbildningsnivåerna och med arbetslivet kan leda till en smidigare övergång från gymnasiestudier till högskolestudier. Alla informanter har under gymnasietiden deltagit i olika tillfällen där universitet och yrkeshögskolor presenterats. Dock har de flesta utbildningar presenterats via videoföreläsningar på grund av COVID-19 pandemin. Gymnasiestuderande kan även gå högskolekurser under gymnasietiden, vilket Studerande H har erfarenhet av. Samverkan med arbetslivet har inte varit lika befintlig som samverkan mellan utbildningsnivåerna. Studerande C anser dock att det kunde vara mera samarbete mellan gymnasiet och arbetslivet.

Studering B: Vi har ju haft tillfällena, då folk har berättat om olika utbildningar på zoom. Åtminstone yrkeshögskola/universitet har vi nog haft bra kontakt med. Jag skulle säga minst av arbetslivet.

Studering C: Dom har kommit från olika högskolor och berättat. Men det har inte varit så mycket med arbetslivet. Det tycker jag skulle vara ganska viktigt att det skulle vara mera av. Så man kan tänka så långt fram att man vet vad man vill jobba med, det är ju det som kanske är viktigast.

Studering H: Jag går universitetskurser på Åbo Akademi och vi har även fått besöka Åbo Akademi.

Studering I: Jo, vi har haft mycket i tvåan och trean. De har kommit till skolan och berättat om en utbildning och på senare tid har de presenterat olika utbildningar via Zoom. Vi har på distans fått vara med på olika videoföreläsningar.

Alla informanter är överens om att samverkan mellan andra och tredje stadiet är nödvändig. Samverkan med högskolorna verkar vara behövlig eftersom det är nästa steg i karriären för de flesta studerande, vilket således är aktuellt. Infotillfällena tillsammans med högskolor kan ge de studerande en bättre bild av olika utbildningar. Ifall studerande inte hittar sin drömutbildning under de informationstillfällena som ordnas, kan de åtminstone bli medvetna om vilken utbildning som inte intresserar dem.

Studering B: Det tycker jag är väldigt viktigt eftersom man då får en personlig bild av det och man får höra det av någon som till och med kanske gått i samma skola som en om hur vägen dit gick.

Studering C: Det är jättebra och nödvändigt tror jag.

Studering D: Jag tycker nog att det är nödvändigt och själv har jag varit på flera tillfällena tillsammans med högskolor. Då har man åtminstone fått reda på till vilka utbildningar man inte vill söka till.

5.7. Studerandes upplevelser av den information som erbjudits

Utbildningsvalet är ofta ett svårt val för många studeranden, även fast de får varierande information. I intervjuerna framkommer att vissa studeranden upplever att de har fått tillräckligt med information, medan några upplever att de kunde få ytterligare information gällande en del saker. Flera informanter påpekar att det skulle vara bra att få en djupare inblick i olika yrken. Studerande D är nöjd med den information de har fått gällande utbildningsvalet, men ändå har det varit ett svårt val. I intervjustudien framkommer det även att varje studerande har ett eget ansvar och kan skicka ett meddelande åt studiehandledaren eller söka efter information på egen hand ifall det är någonting som är oklart. Studerande F anser även att det skulle vara viktigt att få information om antagningskraven till olika utbildningar i ett tidigare skede så skulle planeringen av gymnasiestudierna ske smidigare.

Studerande C: Det är nog att få en inblick i mera yrken. Att inte bara få information om skolorna, eftersom det inte ger på samma sätt. Ofta när dom kommer och berättar om skolan så berättar de mera om skolan än själva utbildningen och vad de lär sig. Det skulle vara mera intressant att förstå vad de egentligen gör eller vad man sen på riktigt jobbar med.

Studerande D: Jag upplever nog att jag fått helt bra med information, men ändå har det inte varit helt lätt.

Studerande F: Att tidigare veta antagningskraven. Det skulle man vilja veta redan i ettan så man kan planera sin gymnasietid och komma in till den utbildning man vill. För dom som inte vet vart dom vill så är detta ju förstås lite svårare.

Studerande H: Kanske mera yrken och vad de innebär i praktiken. Man hör ett yrke och så vet man inte riktigt vad det innebär, så det kunde vara användbart att veta hur en persons vardag ser ut inom olika yrken.

Studerande I: Om jag vill veta mera om någonting så frågar jag. Det går bra att skicka ett meddelande åt studiehandledaren eller så googlar jag själv.

Studeranden får information om olika utbildningar och yrken från olika ställen. Det verkar vara vanligast att få information från studiehandledningen samt från olika infotillfällen som högskolorna ordnar. Dessutom har vissa studeranden fått information om olika utbildningar av familj och äldre vänner. Andra kanaler som kan ge ut information om utbildningar är bland annat dagstidningar och olika broschyrer. Dessutom anser några studerande att man kan hitta relevant information genom att på egen hand studera olika högskolors webbsidor.

Studerande B: Sen fick jag också någon blankett om någon utbildning i Lappland tror jag.

Studerande F: Från skolan och äldre kompisar. Jag har lyssnat på äldre kompisar som berättat om deras studier vid olika universitet. Jag har också fått information om olika utbildningar under olika infotillfällen.

Studerande G: Från föräldrar, tidningen, skolan och studiehandledaren har ju gått igenom olika yrken och vad man behöver veta.

Studerande H: Det har jag fått från skolan, speciellt kursen vi hade i tvåan. Men mycket också bara genom att ha sökt på nätet. Vänner och min pappa och hans arbetskompisar. Jag har varit mycket på hans jobb och diskuterat.

Studerande I: Antingen från infotillfällen, på studiehandledning eller då jag sökt efter information på egen hand.

6. Avslutande diskussion

I detta kapitel diskuteras avhandlingens resultat kopplat till den tidigare forskning som framkommer i teorikapitlet. Resultatet sammankopplas här med tidigare forskning. Vidare diskuteras valet av metod, samt ges förslag på fortsatt forskning.

6.1. Resultatdiskussion

Enligt Lovén (2015) är studiehandledningens huvudsyfte att ge stöd åt ungdomar och vuxna som ska välja utbildning. Intervjustudien visar att de studerandes erfarenheter av studiehandledning i gymnasiet varierar. En stor del av de studerande som deltagit i undersökningen anser att de haft nytta av den studiehandledning som erbjudits, medan några anser att den inte vara lika nödvändig. Det är främst de studerande som redan vet vilka utbildningsval de kommer göra som anser att studiehandledningen inte varit nödvändig.

Enligt de studerandes upplevelser fungerar en form av studiehandledning aningen bättre än övriga former av studiehandledning. Det är det enskilda samtalet mellan den studerande och studiehandledaren. Flera informanter anser att det individuella samtalet har varit nyttigare eftersom fokus då ligger på den enskilda studerande, samt hens framtid. I intervjustudien framkommer även att det individuella samtalet känns tryggare. Undervisningen som sker i klass upplevs inte lika trygg, vilket leder till att den studerande inte alltid vågar säga vad hen egentligen vill. Dock visar intervjustudien även att det finns fördelar och nytta med den undervisning som sker i klass, eftersom det är då de studerande får den allmänna informationen. Det som dock verkar vara viktigast är samverkan mellan den studerande och handledaren.

I informanternas svar framkommer att den nuvarande modellen av studiehandledning överlag fungerar bra, men enligt de studerande finns det även utvecklingspotential inom studiehandledningen. De studerande önskar att det skulle finnas flera frivilliga infotillfällen där olika utbildningar presenteras. Således kunde de studerande välja att gå på sådana infotillfällen som intresserar dem. Infotillfällen där stora universitet presenterar ett brett utbildningsalternativ kunde vara obligatoriska, medan infotillfällen där enskilda utbildningslinjer presenteras kunde vara frivilliga enligt mig. Intervjustudien visar även vikten av att det finns två studiehandledare i gymnasiet. Orsaken till detta är att den studerande kan känna sig mera bekväm med den ena

Julina Lillandt

studiehandledaren än den andra. I många fall är det dock inte möjligt att ha två studiehandledare på gymnasiet. Detta eftersom studerandeantalet på en del gymnasium inte är tillräckligt stort.

Enligt *Grunderna för gymnasiets läroplan* ska studiehandledning i gymnasiet utveckla studerandes förmåga att själva intressera sig för och kunna planera beträffande sin framtid. Handledaren ska bygga upp en stark tro hos de studerande så att de får en känsla av att de uppsatta målen är nåbara. De studerande behöver lita på den egna förmågan för att klara av övergången mellan stadierna. (Utbildningsstyrelsen, 2019, s.359.) Intervjustudien visar att en bra studiehandledare enligt de studerande är peppande och öppen mot alla. Studiehandledaren ska ge tips och motivera de studerande så att de tror på sig själva. De studerande vill även att studiehandledaren ska bemöta dem på ett vuxet och professionellt sätt. Studiehandledaren ska vara insatt i ämnet, samt undvika att styra den studerandes åsikter. Dessutom ska den studerandes tankar stöttas och inte dömas. Studiehandledaren ska inte heller stressa, utan de ska vara lugna. Intervjustudien visar att det som upplevs vara viktigast av de studerande är att studiehandledaren är hjälpsam och visar respekt. Handledaren ska stödja den studerande i processen att lära sig ta egna beslut samtidigt som hen ger viktig information åt den studerande.

Enligt Lovén (2015) finns det många saker som kan påverka den studerandes utbildningsval. I intervjustudien framkommer det dock inte att någon utomstående har haft en direkt påverkan på de studerandes utbildningsval. Föräldrar och vänner har mera funnits som stöd och gett trygghet. Enligt mig kan det var värdefullt att under de individuella samtalen även diskutera stödet av utomstående eftersom det är viktigt att ingen studerande upplever att de är ensam när de ska välja utbildning.

För några studerande har studieorten begränsat de studerandes utbildningsmöjligheter på olika sätt. I intervjustudien framkommer det att studieorten kan begränsa de studerande, om en viss utbildning endast finns på en ort. Studieorten kan även ha en påverkan på valet av utbildning ifall de studerande vill studera nära sin hemkommun. Intervjustudien visar även att äldre syskon kan påverka i vilken stad de studerande väljer att börja studera. Innan de studerande gör sina utbildningsval tycker jag att det är nyttigt att de studerande funderar på var de vill och kan tänka sig att studera. Detta eftersom studieorten kan begränsa ens utbildningsmöjligheter på olika sätt, vilket föreliggande undersökning visar.

Studeraandes utbildningsval kan även påverkas av tillgången på arbetsplatser. Samhället vill helst att studerande väljer att utbilda sig inom ett område där arbetsmarknaden senare kan erbjuda jobb. (Lovén, 2015.) Intervjustudien visar att flera studeranden upplever att det är viktigare att man trivs och är intresserad av studierna. Endast någon studerande har funderat på vilka framtida arbetsmöjligheter det finns inom olika yrken.

En del studerande upplever att processen med att välja utbildning har varit stressig. Vissa studerande verkar känna stress över att hitta rätt utbildning vid första försöket, medan andra verkar känna sig stressade över att inte veta om de kommer slippa in på en viss utbildning. Studiehandedaren har en viktig roll när det gäller att lugna ner studerande som känner stress över utbildningsvalet. Enligt mig är det speciellt viktigt att de studerande upplever att de kan diskutera med studiehandedaren i situationer där de upplever stress. Intervjustudien visar även att utbildningsvalet har känts tryggt för de studerande som i ett tidigt skede vetat vilken utbildning de ämnade att söka till. I intervjustudien framkommer även att tiden i livet då de studerande ska göra utbildningsval och inleda studier på tredje stadiet är en intressant och spännande period, vilket jag upplever är viktigt att påminna de studerande om.

Studiehandedaren ska undervisa på ett genusmedvetet sätt där rättvisa, jämlikhet, delaktighet, likabehandling och jämställdhet främjas (Stenberg, 2016). Studiehandedaren behöver även tänka på att presentera olika utbildningar och yrken oberoende av lön och oberoende av orten för den aktuella utbildningen. Intervjustudie visar att ingen studerande har lagt märke till att utbildningsvalen har presenterats på ett icke genusmedvetet sätt. Alla studerande upplever att både mera manliga och kvinnliga yrken har presenterats jämlikt för alla. Alla studerande var överens om att vem som helst kan bli vad som helst. Min mening är också att handledarens egna värderingar inte får avspeglats på de studerande. Detta eftersom att det är den studeraandes val och studiehandedaren endast ska fungera som stöd.

Ingen studerande i undersökningen anser att studiehandedaren har påverkat negativt på deras utbildningsval, utan alla studerande anser att de har påverkats positivt på ett eller annat sätt av samtalen med studiehandedaren. Intervjustudien visar även att alla studerande var ense om att en bra studiehandedare kan göra skillnad. Studiehandedarens attityd kan göra stor skillnad på den studerande. Därför är det viktigt att studiehandedaren bemöter den enskilda studerande med en god attityd där den studerande känner sig peppad, motiverad och inspirerad. I intervjustudien framkommer även att studiehandedarens kunskap och vilja att göra extra

arbete, samt söka upp saker är avgörande då den studerande kommer fram till det den kommer fram till.

Intervjustudien visar att studiehandledningen i gymnasiet kan vara till nytta gällande olika saker i de studerandes process kring utbildningsvalet. De studerande anser att studiehandledningen främst har varit till nytta gällande allmän information om exempelvis utbildningalternativ, ansökan och antagning. Dock visar intervjustudien att informationen om ansökningarna borde komma ut i ett tidigare skede. Det är även värdefullt att studiehandledaren lär känna sina studerande innan hen börjar presentera olika utbildningsalternativ. Enligt mig är det även viktigt att studiehandledaren i ett tidigt skede försöker skapa en bra relation med de studerande eftersom det kommer underlätta i framtida diskussioner.

År 2019 trädde en ny gymnasielag i kraft, som poängterar samarbetet mellan andra och tredje stadiet. Genom att öka samarbetet mellan andra och tredje stadiet kan övergången till högskolorna påskyndas och ske smidigare. (Studietjänsten, 2020.) Intervjustudien visar att alla studerande har deltagit i infotillfällen där olika utbildningar presenterats. De studerande upplever att dessa infotillfällen har varit värdefulla och nödvändiga. De studerande kan välja att gå universitetskurser för att övergången till tredje stadiet ska påskyndas. Jag anser att universitetskurserna är en viktig del och att alla studerande borde bli erbjuden att gå kurser som erbjuds och som intresserar dem. Enligt de studerande verkar samverkan med högskolorna vara viktig eftersom det är nästa steg i karrären för de flesta studerade, vilket således är aktuellt. Enligt *Grunderna för gymnasiets läroplan* ska varierande samarbetsformer utvecklas mellan arbetslivet och gymnasiet (Utbildningsstyrelsen, 2019, s.24.) Intervjustudien visar att samverkan med arbetslivet inte har varit lika befintlig som samverkan mellan andra och tredje stadiet. Det framkommer dock att det skulle kunna finnas mera samverkan med arbetslivet. Det verkar som det kunde vara intressant för de studerande att hör mera om olika yrken och vilken väg de som jobbar inom ett visst yrke har tagit dit. De studerande verkar uppleva att det kunde vara bra med exempelvis arbetsplatsbesök eller infotillfällen där olika yrken presenteras.

Intervjustudien visar även att de studerande verkar få information om olika utbildningar från olika kanaler. Den huvudsakliga informationen har kommit från studiehandledningen och från olika infotillfällen som högskolorna erbjudit. De studerande har även fått mycket information genom att prata med äldre kompisar och den egna familjen. Dessutom har de studerande sökt information på egen hand genom att studera olika högskolors hemsidor. Information om

utbildningar publiceras ibland även i dagstidningar och i olika broschyrer, vilket verkar vara kanaler därifrån de studerande fått information. I en undersökning som Finlands Gymnasistförbund gjort år 2017 framkommer att mindre än 30 procent av de gymnaiestuderande som deltog i undersökningen hade vid sitt utbildningsval använt sig av den information studiehandledningen gett dem (Suomen Lukiolaisten Liiton Selvitys, 2017). Denna intervjustudie visar dock att de studerande upplever att de fått mycket information som har varit till nytta, men att utbildningsvalet ändå inte är ett lätt val.

Enligt de studerandes erfarenheter av gymnasiets studiehandledning förekommer aspekter inom handledningen som kan utvecklas. De studerande verkar vilja få en större inblick i olika yrken och vad de innebär. Det kunde vara nyttigt att under infotillfällena tillsammans med olika högskolor inte bara presentera själva utbildningen, utan även nämna vilka arbetsmöjligheter man har efter en viss utbildning och vad arbetet innebär. I intervjustudien framkommer även att det kunde vara värdefullt att redan på årskurs 1 i gymnasiet få information om högskolornas antagningskrav, eftersom de studerande då kan planera sina gymnaiestudier enligt deras eventuellt framtida utbildningsval.

6.2. Metoddiskussion

Eftersom jag ville få en djupare förståelse av de studerandes upplevelser av studiehandledningen kring studieval i övergången mellan andra och tredje stadiet var det lämpligt att använda kvalitativa intervjuer som datainsamlingsmetod. Intervjuerna var halvstrukturerade, vilket innebar att alla informanter utgick från samma intervjuguide. Intervjuguiden i denna undersökning utformades utgående från avhandlingens arbetstitel och problemställning. Jag valde att dela upp intervjuguiden i tre huvudkategorier, med ett flertal frågor kopplade till varje kategori. Jag hade dock möjlighet att utveckla informanternas svar genom att ställa följdfrågor. Frågorna som ingick i intervjuguiden anser jag var relevanta i denna undersökning, eftersom de gett svar på undersökningen forskningsproblem. I början av varje intervju berättade jag om intervjuens struktur. Under intervjun valde jag att presentera intervjufrågorna skriftligt, en åt gången. Jag upplever att det var lyckat att jag på förhand hade gjort en powerpoint som under intervjutillfället presenterade en intervjufråga åt gången, vilket gjorde att varje informant fick fundera i lugn och ro på varje fråga. Intervjuerna bandades in som röstinspelning via en inspelningsapp på telefonen. Innan intervjuerna började kontrollerade jag inspelningsutrustningen för att försäkra mig om att utrustningen fungerade felfritt. Jag

Julina Lillandt

upplever att denna metod av inspelning fungerade smidigt. För att vara säker på att inget material skulle försvinna valde jag att stoppa inspelningen efter varje avklarad huvudkategori. Innan jag gjorde intervjuerna läste jag in mig på tidigare forskning på ämnet, vilket var till stor nytta då jag gjorde intervjuerna och senare under skrivprocessen.

Alla intervjuer hölls innan vårens studentskrivningar. Valet av tidpunkt ansågs vara passande eftersom studentskrivningarna inte ännu hade inletts vid denna tidpunkt. Dessutom hade många av informanterna nyligen deltagit i individuella samtal där deras framtid diskuterats. Jag valde även att intervjua studerande som gick sista året på gymnasiet eftersom dessa studerande har fått ta del av en studiehandledning som gymnasiet erbjuder. Således var temat aktuellt för informanterna som deltog i undersökningen. På grund av rådande omständigheter hölls intervjuerna via Zoom. Jag hade därmed inte möjlighet att se informanternas kroppsspråk på samma sätt som om intervjuerna skulle hållits som ett fysiskt möte. Dock hade både intervjuaren och informanten på kameran under intervjutillfället, vilket gjorde att situationen kändes mera som ett fysiskt möte.

Jag valde att göra intervjuer i stället för enkäter eftersom intervjuer gav mig möjlighet att utveckla informanternas svar, samt tydliggöra och undvika otydligheter. Avhandlingens trovärdighet stärktes även genom att jag hade möjlighet att reda ut oklarheter som framkom i intervjuerna. Anonymitet innebär att det inte ska framkomma vilken informant som sagt vad i undersökningen och att ingen förutom forskaren får tillgång till intervjuvaren (Bell, 2005). Informanterna i denna undersökning förblir anonyma eftersom endast jag har tillgång till intervjuvaren. Dessutom valde jag att namnge informanterna med fiktiva namn.

6.3. Förslag på fortsatt forskning

Att undersöka studerandes upplevelser av studiehandledning kring studieval i övergången mellan andra och tredje stadiet har gett en uppfattning om hurudan studiehandledning som de studerande upplever som en fungerande form för studiehandledningen, samt på vilka områden det enligt de studerande finns utvecklingpotential. På grund av snabba samhällsförändringar och förändringar på arbetsmarknaden är det viktigt att ytterligare studera detta område framöver. Ett annat förslag till fortsatt forskning är att undersöka hur utbildningsvalen påverkar de studerandes välmående. Detta är extra viktigt eftersom samhället hela tiden ändras och psykisk ohälsa är ett stort problem hos unga i dagens värld. Ytterligare ett forskningsområde

Julina Lillandt

som skulle vara intressant att undersöka är hurdana upplevelser de studerande har av grupphandledning. Det är viktigt att vara medveten om studerandes åsikter om studiehandledning då man ska utveckla studiehandledningen till det bättre. Enligt mig bör det satsas på att utveckla studiehandledningen i gymnasiet, eftersom den handledning de studerande får i gymnasiet har en påverkan på och kan vara avgörande för de framtidsval de studerande gör.

Julina Lillandt

Litteraturförteckning

Bell, J. (2006). *Introduktion till forskningsmetodik* (4 uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Dalen, M. (2008). *Intervju som metod* (1 uppl.). Gleerups Utbildning.

Danielsson, E. (2017). Kvalitativ forskningsintervju. I: Henricson, M. (red.) *Vetenskaplig teori och metod. Från idé till examination inom omvårdnad*. Lund: Studentlitteratur.

Denscombe, M. (2016). *Forskningshandboken. För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Denscombe, M. (2018). *Forskningshandboken. För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna* (4 uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Finlands Svenska Skolungdomsförbund. (2019). *Riksdagsvalsområde 2019: Det handlar om vår framtid*.

Fejes, A. & Thornberg, R. (2009). *Handbok i kvalitativ analys*. Liber.

Hartman, S. (2003). *Skrivhandledning för examensarbeten och rapporter*. Natur och Kultur.

Holmlund, B., Liu, Q. & Nordström-Skans, O. (2008). *Mind the gap? Estimating the effects of postponing higher education*. Oxford Economic Papers, 60(4), 683–710.

Kasurinen, H. (2006). *Ohjauksen kehittämisen lähtökohdat*. I Karjalainen, M. & Kasurinen, H. *Ohjauksen toimintakulttuurin muutos alueellisessa yhteistyössä. Oppilaan- ja opinto-ohjauksen kehittämishankkeen raportti*. Tutkimuslauseita 31. Jyväskylä: Koulutuksen tutkimuslaitos, 13–30.

Kvale, S., Brinkmann, S. & Torhell, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun* (2 uppl.). Studentlitteratur.

Lairio, M. (1993). *Oppilaanohjaus koulujärjestelmän osana*. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Lairio, M. & Nissilä, P. (2003). *Ohjausasiatuntijuutta eri kouluasteille: Opinto-ohjaajakoulutus 30 vuotta*.

M. Lairio & S. Puukari (Red.), *Ohjauksen uudet orientaatiot* (s.15–16). Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Julina Lillandt

Lairio, M., & Puukari, S. (2001). *Muutoksista mahdollisuuksiin – Ohjauksen uutta identiteettiä etsimässä*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino.

Lantz, A. (2007). *Intervjumetodik*. Studentlitteratur.

Lovén, A. (2015). *Karriärvägledning – En forskningsöversikt*. Studentlitteratur.

Marton, F. & Booth, S. (2000). *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Nurmi, A. (2020). *Nyt vahvistetaan opinto-ohjausta kaikilla kouluasteilla*. *Opinto-ohjaaja*, 3, 4–5.

Oker-Blom, G. (2021). *Den svenskspråkiga utbildningen i Finland: särdrag, utmaningar, utvecklingsbehov och förslag till åtgärder*. Undervisnings- och kulturministeriet, 9.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162926/OKM_2021_9.pdf?sequence=4

Olsson, H. & Sörensen, S. (2007). *Forskningsprocessen. Kvalitativa och kvantitativa perspektiv*. Liber.

Onnismaa, J., Pasanen, H. & Spangar, T. (2000). *Ohjaus ammattina ja tieteenalana. 1, Ohjauksen lähestymistavat ja ohjaustutkimus*. Juva: WS Bookwell Oy.

Onnismaa, J. (2007). *Ohjaus- ja neuvontatyö: aikaa, huomiota ja kunnioitusta*. Helsinki: Gaudeamus.

Patel, R. & Davidson, B. (2019). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. Studentlitteratur.

Ruda, A. (2015). *På utbildningsmässan finns möjligheterna*. Svenska yle.

<https://svenska.yle.fi/artikel/2015/11/19/pa-utbildningsmassan-finns-mojligheterna>

Stenberg, A. (2016). *Att välja utbildning – Betydelsen för individ och samhälle*. Stockholm: SNS

Studieinfo. (u.å.) *Öppna yrkeshögskolan*. <https://studieinfo.fi/wp/yrkeshogskola/oppna-yrkeshogskolan/>

Studietjänsten. (2021). <https://studies.helsinki.fi/instruktioner/artikel/delta-i-hogskoledagen>

Suomen Lukiolaisten Liiton Selvitys. (2017). *Rakas, kamala opo – lukiolaisten kokemuksia opinto-ohjauksesta*.

Julina Lillandt

Suomen Lukiolaisten Liiton Tavoiteohjelma. (2019). <https://lukio.fi/app/uploads/2019/06/Tavoiteohjelma-20190.pdf>

Söderlund, L. (2016). *Många yrken försvinner – Svårt att välja rätt utbildning*. Svenska yle. https://svenska.yle.fi/artikel/2016/05/15/manga-yrken-forsvinner-svart-att-valja-ratt-utbildning?_escaped_fragment_=&qt-tabs_under_article=2

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. (4 uppl.). Lund: Studentlitteratur.

Thomsen, R. (2014). A Nordic perspective on career competences and guidance - Career choices and career learning. *NVL & ELGPN concept note, Oslo: NVL*.

https://www.researchgate.net/publication/305789500_Thomsen_R_2014_A_Nordic_perspective_on_career_competences_and_guidance_-_Career_choices_and_career_learning_NVL_ELGPN_concept_note_Oslo_NVL

Undervisnings- och kulturministeriet. (2020). *Ett brett utvecklingsprogram för studiehandledningen*. <https://minedu.fi/sv/-/ett-brett-utvecklingsprogram-for-studiehandledningen>

Undervisnings- och kulturministeriet. (2019). *Samarbete mellan gymnasier och högskolor ska stöda valet av fortsatta studier*. <https://minedu.fi/sv/-/lukion-ja-korkeakoulun-yhteistyö-vahvistamaan-lukiolaisen-jatko-opintoalan-valintaa>

Utbildningsstyrelsen. (2019). *Grunderna för gymnasiets läroplan*. Helsingfors: Utbildningsstyrelsen.

Utbildningsstyrelsen. (2019). *Det nya gymnasiet stödjer bättre än tidigare de studerandes lärande, ork och studiemotivation samt ger färdigheter för fortsatta studier och arbetsliv*. <https://www.oph.fi/sv/nyheter/2019/det-nya-gymnasiet-stodjer-battre-tidigare-de-studerandes-larande-ork-och>

Utbildningsstyrelsen. (u.å.). *Personliga handledningssamtal i studiehandledning i gymnasiet*. <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/personliga-handledningssamtal-i-studiehandledningen-i-gymnasiet>

Utbildningsstyrelsen. (u.å.). *Studiehandledning i gymnasiet*. <https://www.oph.fi/sv/utbildning-och-examina/studiehandledning-i-gymnasiet>

Julina Lillandt

Wilo, M. & Suomen Lukiolaisten Liitto ry. (2012). *Jännän äärellä – Selvitys abiturienttien jatko-opintoihin ohjauksesta*. Korsholms Tryckeri Ab.

Bilagor

Bilaga 1: Intervjuguide

Intervjuguide

Din åsikt är viktig och behövs för att kunna genomföra denna undersökning. Dina tankar och erfarenheter, både negativa och positiva, är värdefulla och relevanta. Intervjuerna kommer att bandas in och ni kommer behållas anonyma. När du vill kan du välja att stå över en fråga eller att avbryta ditt deltagande.

Tack för ditt deltagande!

1. Erfarenheter av studiehandledning i gymnasiet

- Hurudan studiehandledning har gymnasiet erbjudit? (obligatorisk, valfri, individuell, undervisning, praktik...)
- Upplever du att den studiehandledning som erbjudits varit till nytta?
 - Hurudan studiehandledning har varit mest användbar? Varför? (Individuella samtal & undervisning i studiehandledning)
- Har studiehandledningen motsvarat dina förväntningar och behov? På vilket sätt?
- Vilken typ av studiehandledning skulle du önskat under gymnasietiden?
 - Fungerar nuvarande modeller?
- Vad kännetecknar en bra studiehandledning enligt dig?

2. Utbildningsval och framtidsplaner

- Vad kommer du göra efter gymnasiet?
- Till vilken utbildning tänker du söka?
 - När fattades beslutet?
- Vilka saker eller människor har påverkat ditt beslut? (Föräldrar, släkt, vänner, handledare, lärare, politiker, samhället, studieort, studiehandledning...)
- Har utbildningsvalet påverkat dig på något sätt? (Stressigt, förvirrande, tryggt, intressant...)
- Vad blir du efter utbildningen?
 - Är det viktigt för dig att veta vad du blir efter utbildningen?
- Har utbildningsvalen presenterats på ett genusmedvetet sätt?

3.Handledning i valet av karriär, samt klarläggande av yrkesmässig inriktning

- Har studiehandledaren påverkat dina framtidsplaner? Hur?
 - Tror du att studiehandledaren kan göra skillnad? På vilket sätt?
- Har studiehandledningen varit till nytta gällande ditt utbildningsval (i processen)? På vilket sätt?
- Har det funnits någon kontakt med högskolor/universitet och arbetslivet? Hurudan?

Julina Lillandt

- Upplevs det som nödvändigt?
- Har du fått ta del av olika reklamställningar? (Studiebesök, mässor...)
 - Har de varit till nytta för dig?
- Vad önskar du veta mera om för att kunna göra studievalet lättare?
- Varifrån har du fått information om olika utbildningar och yrken?
 - Tillräckligt?